

KIADÓKIVATAL TELEFON: 9-77

Str. Baron L. Pop 10

SZERKESZTŐSÉG TELEFON 1-77

Ejeli telefon (nyomda) 2-02

ELŐFIZETESI ÁRAK:

Egész év	1150 Lei
Félév	600 "
Negyedév	320 "
Egy hónap	110 "

XI évfolyam • 188. szám

1928. augusztus 24. Péntek

• 188. Elul 8 •

KELLET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

„Megttagadta nemzetiségét“

Az alábbi cikket, amely mélyen jellemző az erdélyi kisebbségi problémára, dr. MUTH Gáspár, a bánási német kisebbség egyik vezető politikusa írta. A cikknek levél formája van, amelyet a szerző a Temesvári Hírlap szerkesztőjéhez intézett. Bennünket aznál közelebből érint ez a cikk, mert dr. MUTH igen érdekes és megkapó formában hivatkozik benne a zsidó nemzeti mozgalomra.

Másfél hetj bukaresti tartózkodás után hazatérve meglepetéssel olvastam azon újságban, amelyekkel Te a „Temesvári Hírlap“ hasábjain a „sváb“ párt és a „svábok“ lapja, a „Banater Deutsche Zeitung“ ellen fordulsz.

Mindenekelőtt foglalkoznom kell a cikk személyes életemmel, amelyben „szubjektív“ tenorjával. Ezen szubjektív hangú szemrehányások körülbelül abban a gondolatmenetben csúsznak ki, hogy a svábság magyarnak váltotta magát múltban, azaz „megttagadta nemzetiségét“ felvette a magyarság kölcsöngyűnyáját és csak akkor ebredett megtagadott fajiságára, amikor a kölcsöngyűnyája már nem adhatott előnyöket.

Sulyos és mélyenségtől ez a vád, de legfőképpen igazságtalan. Nagyon szomorú és az egész kisebbségi eszmém mélyen kompromittáló volna az a tény, ha a kisebbségi nemzeteknek a világháború katalizmájából kifakadt öntudatraébredését és a huszadik század ezen nagy eszmeáramlatát az okozta volna, hogy az asszimilációs kölcsöngyűnyája már nem adhatott előnyöket! A legmegdöbbentőbb azonban az, hogy ezt a téfelt épen egy kisebbségi lap vágja a másik kisebbségi lap szemébe!

Amikor az új nemzeti és kisebbségi eszmeáramlat valósággal a szellemi forradalom hatásával rövid tíz esztendő alatt nem kevesebb, mint ötvenmillió embert vont a maga varázkörébe csak magában Európában — és amikor ezen forradalmi eszmeáramlat a maga hódító útját már a nagy többségi nemzetek (angolok, németek, oroszok, ukránok, arabok, indusok, néger, stb.) táborában is rohamlépésben teszi meg: vajjon akkor lehetséges legyen egy kisebbségi lapban szemrehányást tenni egy másik kisebbségnek — legyen az már most német, vagy „sváb“, zsidó vagy szlovák, — hogy mindez csak azért történt, mert a magyar kölcsöngyűnyája már nem nyújthatott előnyöket! Ez valóban egy szent eszmének és egy nagy lelki kialakulásnak mélyesége, profanizálása és sulyos lealázása volna.

Am nézzünk e vádnak mélyebben a szemébe. Engem és velem együtt fajonként intellektuál osztályának kilencvenöt százalékát és az általunk vezetett volt magyarhoni németiségnek nagy zömét kivánja ez a vádás megütni. Megértettem fiam, tisztára megértettem! Hozzáveszem még azt a mondatot is, amely azt mondja, hogy „ma nehezebb magyarnak lenni, mint egykor“ és „a Schmidt-eket, a Mavereket és a Schulzokat a lelkiismeretük hozta a Magyar Pártra, amely oportunizmusból nem tagadta meg azt, amit még tegnap szépnak és jónak vallott“. Megértettem fiam: És ebből csak azt látom, hogy Te nem értetted meg egy népnél és a nép fiainak nagy lelki megújulását. Vagy azt hiszed, csak az

oportunizmus alapján lehetséges egy kisebbségi fajnak nemzeti ébredése és nagy lelki átalakulása? Ma, amikor a háromnegyedrészében elangolosodott ir nemzeti, az albán, a szlovák, a bulgár, a török, a breton, a katalon, az arab, a néger, az indus — de még a cigány is nemzeti öntudatára ébredett és amikor a zsidó faj ezen általános nemzeti fellángolás szent herúliében megteremtő a világtörténelem egyik legnagyobb csodáját: A rég eltemetett holt nyelvet újra

élő nemzeti nyelvévé tudja tenni és a karsztos, sziklás Palesztinából egy virágzó édenkerítet tud teremteni, messze előkre szóló példát adván az emberiségnek, hogy miként lehet egy elvesztett hazát a nemzeti ébredés és önjeláldozás békés fegyverével visszahódítani, — ma akarod Te, mint kisebbségi harcos, előlünk a mi nemzeti újjáébredésünk erkölcsi jogalapját megtagadni és bizátni az oportunizmus „üzleti“ talajára leálcosnyítani?!

De nézzük meg a dolog üzleti oldalát! Az első nagy üzletem az volt, hogy a sváb nemzeti párt megalakulása után — 1919 őszén — negyedszázaddal a hü-

vőre mentem Fogarasra. A Magyar Párt bányási vezetői — igaz — ilyen jó üzletre nem tettek szert! Avagy tán mi, a bányási német kisebbség valamely különleges privilégiumra hivatkozhatnánk? Állami gyermektelepeink és népiskoláink, nyelvi kérdések, felekezeti iskoláink nyilvánossági joga és államségélykérdései, a német elem alkalmazása a közhiatalokban, a nyelvi kérdés a közigazgatási és bíraskodásban, — a mi számunkra tán „oportunusabb“ megoldást nyert, mint a magyarság számára?

Nem Fiam, amit feltűnt, nem volt üzlet és oportunizmus sem a múltban, sem a jelenben.

A legnagyobb titokban tartják a berlini román-német tárgyalások eddigi eredményét

Hír szerint néhány napon belül befejeződnek a tárgyalások. A londoni „Economist“ érdekes cikkei a román kölcsönről és Franciaország szerepéről

(Berlin, augusztus 23. A német-román gazdasági függőkérdések rendezésére vonatkozó tárgyalások, amelyek vég-eredményben arra irányulnak, hogy Németország is vegyen részt a lej stabilizációjában, egyre növekedő érdeklődés mellett folynak. A tárgyalások menetéről és az esetleges eredményekről semmiféle hír még nem szivárgott ki, sőt a tárgyalások tulajdonképeni anyagát is a legnagyobb titokban tartják mindkét részről. Ezt a titoktartást illetékes körökben azzal magyarázzák, hogy így akarják elejét venni a berlini tőzsdén megindult spekulációs mozgalmaknak. Hír szerint egyébként lehetséges, hogy néhány napon belül, talán még ezen a héten nyilvánosságra hozzák a tárgyalások eredményét.

A román kölcsöntárgyalásokkal kapcsolatban, amelyekről már olyan hírek is forgalomba kerültek, hogy ismét eredménytelenül jártak volna, a londoni „Economist“ című pénzügyi folyóirat legutóbbi számában két cikket is közöl. Az egyik cikk közvetlenül magával a kölcsönüggyel foglalkozik és megállapítja, hogy még mindig nem lehet tudni, vajjon a kölcsön véglegesen meg van-e kötve már, vagy pedig csak elvben. Nem lehet tudni azt sem, hogy milyen feltételekhez van kötve a kölcsön. Hasonlóképpen az angol lap nem lát semmiféle pozitívumot arravonatkozólag, hogy Románia megkapta volna a 20 millió dolláros előleget. Ezután az „Economist“ azt írja, hogy Románia hitelezői szempontjából nagyon természetesen, ha a Németországgal való megegyezést nem tudják különválasztani a stabilizációs kölcsön felvételétől. Végül azzal fejezi be érdekes cikkét az angol szaklap, hogy a román kormánykörökből származó összes hírek tendenciósak és a helyzet továbbra is bizonytalan.

Másik cikkében az „Economist“ Franciaországnak a román kölcsön körüli szerepével foglalkozik. Megállapítása szerint Franciaország főleg azért exponálja magát ezen a téren, mert így akarja biztosítani a katonai és ipari céljaira szükséges petróleumszállítmányo-

kat. Franciaország petróleum importja az utóbbi években egymillió 340 ezer és 1 millió 455 ezer tonna között, a nehéz olajok és más petróleumtermékek bevétele pedig 635 ezer és 779 ezer tonna között váltakozott. Ennek a metnyiségnek kétharmadarészét Franciaország eddig az Egyesült Államokból, a többit pedig angol és holland társaságoktól szerezte be. Franciaországnak azonban sokkal inkább konvenió, ha petróleumszükségletét olyan országokból szerzi be, ahol gyenge valutában kell az áratat fizetnie. Ez az egyetlen magyarázata annak az

érdeklődésnek, amelyet az utóbbi hónapokban Franciaország az oroszországi, lengyelországi és romániai petróleum szállítások iránt mutat. Az orosz petróleumszállítások azonban időközben a Standard Oil és az Anglo-Dutch társaságok ellenőrzése alá kerültek, ami arra kényszeríti Franciaországot, hogy nagyobb figyelmet fordítson Romániára. Franciaország eddig 1 milliárd frankot investált román szövetségesének és valószínűnek látszik, hogy a közeljövőben ez az összeg még többre fog emelkedni.

Egy világhírű amerikai jogász szerint az amerikai szenátus sohasem fogja ratifikálni a Kellogg-paktumot

Newyork, augusztus 23. Borchard, a világhírű amerikai nemzetközi jogász, tegnap a williamstowni politikai intézetben előadást tartott a béketörékvésekről. Előadása kapcsán rendkívül heves és elkeseredett támadást intézett az Kellogg-paktum ellen, amely szerinte az angol és francia kikötések és változtatások miatt teljesen kivetkőzött eredeti formájából s így nemcsak, hogy nem akadályozza meg a háborút, de felsorolja és szentesíti a különböző fenntartásokban érintett háborúk legkülönbözőbb válfajait.

Borchard rámutatott arra, hogy a Kellogg-paktum nemcsak a békét nem akadályozza meg, de az eddig semleges Amerikának alkalmat ad arra, hogy bármikor belesodródhassék a ránézve közbős európai háborúkba. Beszéde végén Borchard annak a nézetének adott kifejezést, hogy meggyőződése szerint az amerikai szenátus épúgy el fogja utasítani a Kellogg-paktum ratifikációját, mint annakidején elutasította a trianoni szerződést.

SELECT és GRAND MOZGÓK
Grand mozgó a város háza udvarán

Szenzációs repríz

Szenzáció repríz

Nagy parádé

Megható dráma a háború idejéből. — Főszerepben John Gilbert és Renée Adorée ismert művészek.

A műsor keretén belül „TONY“ a kígyóember szenzációs mutatványokkal szórakoztatja a nagyérdemű közönséget. — Első estén esti előadás a Select-ben.

Justiciamordot hártított el Franciaországban az Emberi Jogok Ligája

Szabdlábra helyezték a huszévi kényszer munkára ítelt parasztot. Az igazságügyminiszter az erőszakos nyomozási módszerek ellen

(Páris, augusztus 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A francia közvéleményt, tul a politikán, most lázasan foglalkoztatja az a justiciamord, amit az Emberi Jogok Ligája, a szabadkőművesek lapjának, a „Quotidiennet” agilis propagandája és a marnemeyei szocialista sajtó éles állásfoglalása hártított el. Ennek a kampánynak most az lett az eredménye, hogy Rémy földművest, akit 1927 november 30-án a marnemeyei esküdtbírósg gyilkosság miatt 20 évi kényszer munkára ítelt, szabdlábra helyezték, az esküdtbírósg ítéletét revízió alá veszik és kilátásba helyezték az ártatlanul meghurcolt paraszt kártalanítását.

Az eset előzményei a következők:

1926. szeptember 30-ikára virradó ójszaka Orcontes községben meggyilkolva találtak a 89 éves özvegy Harries asszonyt. Az orvosi vizsgálat megállapította, hogy a holttestet meggyalázák. A csendőrség két nap mulva az Orconestől 16 kilométernyire fekvő Vitry községbeli Rémy nevű parasztot egy jelentéktelen kihágás miatt előállította. Ebből az alkalomból Rémyt felületes kihallgatásnak vetették alá akit a jegyzőkönyv hitelesítése után el is akartak engedni a csendőrlaktanyából, amikor valaki vérnyomot vett észre a paraszt ingén. Mint hogy a csendőrség ugyanakkor Harries özvegy ügyében is nyomozott, a gyanu azóta a fiatalemberre terelődött. Nyomban újabb kihallgatás alá vették Rémyt, aki most már gyilkossággal gyanúsítva állott a csendőrök előtt. Kilenc óra hosszúságú faggatták az egyébként analfabéta és majdnem gyöngelméjű embert, akit a kilenc órai vallatás annyira kimerített, hogy minderre igent mondott. Ilyenképpen ismerte be a terhére rótt bűncselekményt.

Igy került a fiatal paraszt a vizsgálóbírók elé. A bíróság előtt a vádlót rokonai alibit igazoltak, azonfelül megállapították, hogy a paraszt ruháján talált foltok nem vértől, hanem kocsikenőcstől származnak. A vádlót a bíróság előtt elmondotta, hogy a csendőrségen azzal biztatták, hogy könnyít a dolgán, ha bevallja a gyilkosságot, ezért írta alá azt a jegyzőkönyvet, amelyben beismeri a tett elkövetését. Egyetlen tanu nem vallott Rémy bűnössége mellett és maga az államügyész jelentette ki, hogy nincs meggyőződve Rémy bűnösségéről. Az esküdték mégis husz évi kényszer munkára ítelték. Hét hónappal az ítélet után jelentkezett egy kocsis, aki elmondotta, hogy a gyilkosság idejében látta Rémyt saját falujában tehát tizenhat kilométer távolságban a tett elkövetésétől. Ez a tanu nem állott rokonságban az elítéllel, úgyhogy a sajtó és az Emberi Jogok Ligája erős akcióit indított a jogerős ítélet ellen. Erre már az igazságügyminiszter felfigyelt. A propaganda különösen kihangsúlyozta a franciaországi nyomozó hatóságok módszeresét. Élesen támadták a rendőrséget és a csendőrséget, amely ma már nem él ugyan erőszakos eszközökkel és a testi fenytést Franciaországban nem ismerik, azonban a vádlottak kifárasztása még ma is egyik eszköze vallomások kitéréselésének. A lapok ebből az alkalomból felujították Nestorino esetét, akit gyilkossággal vádoltak és akit husz órán át szakadatlanul kihallgattak. Ez a módszer — irták a lapok — nem egyéb mint a régi kínzások modern helyettesítője. A gyanúsítottak

órak hosszat állanak és nem adnak nekik frissítőt, mindaddig, amíg nem val-

lanak a rendőrtisztviselő számára kedvezően. A lapok követelik, hogy a francia igazságszolgáltatásból száműzzék a vallatásnak ezt a módszerét. Az igazságügy miniszter a lapoknak adott interjújában törvénytelennek minősíti ezt az eljárást és kilátásba helyezte hogy körlevél útján figyelmeztetni fogja az alsófoku nyomozó hatóságokat arra a kötelességükre, hogy a nyomozások során az emberiség szempontjait ne hagyják figyelmen kívül.

Kollaborációs tárgyalások Maniu és Titulescu között

BUCURESTI, aug. 23. Az Adevărul szerint Maniu és Titulescu között kollaborációs tárgyalások folynak és lehetséges, hogy ezek sikerre is vezetnek, mert egyedül Titulescu az akinek a nemzeti párttal nem voltak sohasem elleni és mindkettőjüknek közös a felfogásuk azokról a módusokról, amelyek a kollaborációt megakadályozzák.

Hetvenhároméves anyjával együtt öngyilkosságot követett el Seefeld osztrák író

Bécs, aug. 23. Megrázó családi dráma játszódott le ma Währingben. Seefeld Henrik osztrák író, aki együtt lakott édesanyjával, Seefeld Hedvig 73 éves asszonnyal, anyjával egyetemben megmérgezte magát és mire rájuk találtak, mindketten halottak voltak. Az öngyilkosság oka az, hogy az idős Seefeldné néhány nap előtt szélhűdésb kapott és fia, akinek

a háboruban a ballábát levágták és rá volt szorulva anyja támogatására,

az öreg asszony szerencsétlensége miatt végzetesen késégsébesett. Tegnap délután Seefeldék rokonai meg akarták látogatni az anyát és fiát, de a lakásajtó ismételt csemetésre zárva maradt. Először azt hitték, hogy Seefeldék valahová elmentek. Amikor azonban este háromnegyed kilenkor ismételt kopogtattak és nem kaptak választ, gyanút fogtak és jelentést tettek a rendőrségen. Lakatos segítségével kinyitották az ajtót és

a két szobában egy-egy ágyon az

anyát és fiát már csak holtan találták meg.

Mint a rendőrorvosi vizsgálata megállapította, mindketten fehér foszforral mérgezték meg magukat. Két bucsulevelet találtak, amelyek közül az egyik a rendőrséghez, a másik a család egyik barátjához volt intézve.

A levelekből kitűnik, hogy kölcsönös megegyezés alapján váltak meg az élettől és az oka az, hogy Seefeldné is megrokkant.

Haláluk előtt az anya és a fiu összeállították még a végrendeletet, amelyet együttesen írtak alá. Az egyik asztalon nagyobb pénzösszeget helyeztek el, ami annak is a bizonyítéka, hogy szükségét nem szenvedtek, mert ebből az összegből még néhány évig tisztességesen megélhettek volna. Mint megállapították, már évek óta tartogatták a mérget. Ugy a fiu, mint az anya el voltak válna házastársaitól. A fiatal Seefeldnek nem maradt hozzátartozója.

Egy beszarábiai kolostor rémregénye

Két apáca meggyilkolta az egyik nővérét, mert az tudott szerelmi viszonyairól és elárulhatta volna a rendház fejedelemasszonyának. Bevallották a bűnüket a racsi kolostor szerelmes nővérei

Kisenev, aug. 23. Az Uj Kelet tud. Az utóbbi időben a legborzalmasabb gyilkosságok láncolata tartja izgalomban egész Beszarábiát. Szinte naponta ismétlődnek meg az állatias brutálissal elkövetett bűntettek, amelyek közül az kellett országos feltűnést, amely pár nap pal ezelőtt a beszarábiai Răciula nevű kolostorban játszódott le és amelynek elkövetésével két apácát vádolnak

Néhány nappal ezelőtt Strotan Joan, dr. Dragoi községi orvos kertésze áthaladt gazdájának birtokán, amikor váratlanul a kert egyik zugából női segélykiáltásokat hallott:

— Segítsé! Gyilkost! Tolvaj!

A kertész revolverrel a kezében, mintegy tíz lépésre közelítette meg azt a helyet, ahonnan a segélykiáltásokat hallotta. Legnagyobb meglepetésére két sötétruhás nőt pillantott meg. Az egyik a

földön feküdt, a másik pedig igyekezett testével eltakarni a kertész elől.

— Miért kiáltoztak? — kérdezte a kertész.

— Két felfegyverzett rabló akart meg támadni bennünket, de segélykiáltásainkra elmenekültek, — válaszolta remegő hangon az egyik nő és ujjával a mezők felé mutatott.

A kertész a megjelölt irányba indult.

Másnap a kertész újra végigment a földeken és amikor odaért, ahol azelőtt való nap a két apácát látta, borzalmas látvány tárult eléje. A bokrok közül egy apáca hullája meredt reá megüvegesedett szemmel: A nő torkán még látszottak a fojtogató ujjak nyomai, fején pedig két hatalmas seb tátongott. A kertész azonnal értesítette a csendőrséget, majd a kolostorban is bejelentették a gyilkosságot.

Elindul a fekete menet...

A zárdából elindult az apácák fekete menete, élükön a fejedelemasszonnyal. Amikor a gyilkosság színelhelyére érkeztek, iszonyodva ismerték fel a holttestben a 25 éves Primoc Heléna nővért. Csak két apáca nem közelített a hullához: Bohatu Lucrécia és Stovila Heléna

nővérek. Ajkukat összeszorították és nem vettek részt a lamentációban.

Másnap a csendőrség letartóztatta Stovila Heléna nővér János nevű öccsét, mert az ő személyéhez vezettek a borzalmas gyilkosság szálai. Amikor Stovila Jánost a csendőrségre akarták kísérni, egy vigyázatlan pillanatban megszökött örzői mellől és csak hosszas üldözés után tudták ismét elfogni. Vallatára fogták, mire kijelentette, hogy nővére mindent tud.

A zárdá kulisszatitkai

Heléna nővér eleinte tagadta a bűnt, csak amikor kezét az ajtó közé szorították, tört meg és elkezdett vallani. Vallomásából hihetetlen részletek derültek ki az apácák zárdái életéről. Elmondotta hogy Bohatu Lucrécia intim viszonyban élt egy Juncu nevű fiatalemberrel. Ebben idején kiszökött a zárdából, hogy találkozzék szerelmesével. Néhány hetel ezelőtt Luncu hűtlen lett. Lucrécia nővérhez és egy polgári leánnyal lépett jegybe. Lucrécia nővér bosszút forralt agyában és hogy tervét keresztülvígye, bevonta barátját, a fiatal Primoc Heléna nővért is a dologba. Lucrécia nővér elhatározta, hogy meggyilkolja Juncut, de még mielőtt másvilágra küldte volna, földi keserűséget akart szerezni neki. Egy éjszaka Primoc Helénával elhagyták a zárdát. Behatoltak Juncu udvarára, ahol mindent, amit lehetett, tönkretettek, majd a zöldséges kertjébe dültek fel. Primoc Heléna nem volt elég titoktartó. Elmondotta Stovila Heléna nővérnek hogy milyen kalandba vitte ő Lucrécia nővér és ez volt a végzete.

Félelem az indiszkrécióból

Stovila Helénának épen úgy, mint Lucrécia nővérnek viszonya volt egy falusi legénnyel. Altból tartott, hogy Primoc Heléna indiszkréciója következtében a fejedelemasszony tudomást szerez az apácák szerelmi légyottairól és ezért Lucrécia nővérrel elhatározták, hogy elszökjenek. A következő éjszaka Bohatu Lucrécia rávette Primoc Helénát, hogy társaságában hagyja el a kolostort, mert mindketten részt vehetnek egy találkán, ahol két legény várja őket Primoc Helénának azt mondta, Lucrécia nővér, hogy a légyotról esik Stovila Heléna nővérnek van tudomása, aki vigyázni fog a zárdában arra, hogy távollétükről ne szerezzen tudomást senki.

Hátulról a fejére sújtott...

Lucrécia nővér a kerteken keresztül vezette a mítsem sejtő Primoc Helénát s mikor dr. Dragoi kertjébe érték s Heléna Primoc épen egy kerítésen akart keresztülmászni, a gyilkos apáca hátulról lejére sújtott egy hatalmas fadoronggal. Primoc Helénának sikerült elmenekülnie. Rettenetes hajszá vette kezdetét. A koromsötétben menekülő Primoc Heléna nekifutott egy fának és összeesett. Ebben a pillanatban a gyilkos Lucrécia nővér utolérte, rávetette magát és kezdte fojtogatni. A szerencsétlen Primoc Heléna a vaksötétben nem is tudta, hogy ki támadta meg. Csak amikor megfordult vette észre, hogy támadója nem más, mint Bohatu Lucrécia. Lábra akart állani, de ellentéle nem engedte. Késégsébesetten védekezett, mire Bohatu Lucrécia a földre teperte és ráterpedt a mellére. A rémes tusában a gyilkos torkon ragadta áldozatát és vadul fojtogatni kezdte, mire ez végső tehetetlenségében gyilkosának kezébe harapott.

A gyilkos

... És mialatt Stovila Heléna ezeket vallotta, a gyilkos sötét lelkiismerettel, de mit sem sejtve arról, hogy bűnét leplezték, az oltár előtt vezekelt.

A csendőrség parancsnoka Stovila Heléna vallomása alapján még aznap letartóztatta a gyilkos apácát is. Bohatu Lucrécia eleinte tagadta a szörnyű bűn elkövetését, de amikor arra kényszerítették, hogy rekonstruálja a történeteket, ideje felmondta a szolgálatot és tudomelmas vallomást tett.

A maga nemében hihetetlennek látszó bűnyű az egész országban óriási feltűnést keltett.

Halló! Figyeljen elsőrangú gyártmányokra! Halló!

Szerezze be helyegzőlt az új helyegzőgyárban „BALKIRS” Oradea, Teleki-utca 4. sz. alatt Centrala Bistrița központ.

Utazók magas jutalékkal felvételnék

Az összes minisztériumok támogatták a petróleum-panama elkövetését

Istrate Micescu zsarolási manővernek nevezi a két liberális képviselő letartóztatását

(Bucuresti-Bukarest, aug. 23. Az Új Kelet tud.) Az Istrate-Candesti és Tolea liberális képviselők ellen kiadott letartóztatási végzés megerősítésével lezárul az izgalmas gazdag dambovitai milliárdos petróleumpanama-botrány első fázisa. Két liberális képviselő letartóztatása elég ékes bizonyítéka annak, hogy itt az állam vagyonának egészen rendkívül méretű megrövidítéséről volt szó a több mint valószerű, hogy a jövő hét folyamán újabb letartóztatások hozhatók. A panama kiptalanításának bünyői következményeivel párhuzamosan fognak jelentkezni a politikai visszahatások is, amelyek már a vádlottak tárgyalásán is viharos formákban jelentkeztek.

Egy kamarai alelnök az igazságügy-miniszter ellen

Mint azt megírtuk, Istrate Micescu, a liberális párt egyik legmarkánsabb tagja és a képviselőház alelnöke a két képviselő mellett tartott védőbeszédében éleshangú támadást intézett Stelian Popescu igazságügy-miniszter ellen. Azt állította róla, hogy személyi bosszúból üldözi a vádlottakat s többek között telefonon adott utasítást arra, hogy a két képviselőt ne magánautóikon, hanem a fogház nagy gyűjtőkocsiján szállítsák be Vacarestiből a törvényszéki palotába. Istrate Micescu egyszerűen zsarolási manővernek nevezi a két képviselő letartóztatását s világos, hogy e manőverrel nem a letartóztatást végző vizsgálóbíró gyanúsította meg, hanem azokat, akik a letartóztatásra utasítást adtak. Végül is a következő, kevésbé hivatalos kijelentést tette Stelian Popescu igazságügy-miniszterre:

— Az még sem lehet, hogy bárkinek az a szeszélye támadhasson, hogy embereket gyűjtsön össze a vizsgálóbíró kabinetjébe, csak azért, mert olyan hatalomra tett szert, melyet Isten tudja, vajjon megérdemelt-e. Nem kis fellármást váltott ki Istrate Micescunak az a kijelentése sem, hogy az első napoktól kezdve letartóztatásban lévő Zaharia tárgovistái polgármesterhelyettesét, aki már tíz napja éhségsztrájkol, — valósággal inkvizíciós eljárásoknak vetik alá, csak azért, hogy terhelt vallomást legyen tárgovistái törvényszéki bírakra.

Újabb letartóztatások előtt

Istrate Micescu védőbeszédének tónusa az általa elmondottak mélyen jellemzőek a liberális pártban belülről uralkodó ellenállásokra. Mint a Cuvântul írja, a panama mögött meghúzódó politikai per sokkal mélyebb, és sokkal jelentőségesebb, mint maga a bűnyű. A liberális párt, mint az Istrate Micescu és társainak magatartása eléggé bizonyítja, nem hajlandó magát alávetni Stelian Popescu igazságügy-miniszter purifikáló akciójának. A képviselők és szenátorok többsége a két letartóztatott mellett van s a dambovitamegyei petróleumpanama az első kérdés, amelyben a parlamenti többség álláspontjai mélyen szembenáll a kormányéval. A Cuvântul szerint, amennyiben Brătianu Vintila visszatér a panamát nem fogják a megfelelő méretekre leredukálni, úgy az ősi szeszió megnyitásánál a parlament fogja kezébe venni a panama megoldásának kérdését.

A „Dreptatea” szerint egyébként a petróleum-panama ügye még távolról sincs tisztázva. Hosszu hónapok kellenek ahhoz, míg a vizsgálat meg fogja állapítani pontosan, hogy ki mennyit lopott el az évek során az állam tulajdonából. Az máris kétségtelen, hogy a panama számai átnyulnak a Dambovitával szomszédos megyékbe is. Enescu vizsgálóbíró tegnap Ploestibe szállt ki, ahol

több, mint 30 helyen tartott házkutatást. A nemzeti páraszpárt hivatalos lapja szerint Prahovamegyében nem kevésbé nagyarányú visszaélések történtek az állami petróleumföldekkel és a vizsgálóbíró a házkutatások alkalmával rengeteg kompromittáló akta fedezett fel ezekkel kapcsolatban. Szombatra, vagy hétfőre várják több ploestii és prahovamegyei petróleumtermelő és ügyvéd letartóztatását.

Amint látható az állami petróleumföldök chronique scandaleuse-je távolról sincs még lezárva. A „Dreptatea” mai számában okmányokat közöl arról, hogy csaknem az összes minisztériumok pro-

tezták a visszaéléseket. A munkaügyi és a földművelésügyi minisztériumok ügyvédjei busás ellenszolgáltatások fejében megszüntették a földök elorzói ellen indított pereket. A Dreptatea újabb kompromittáló okmányokat ígér és követeli

A legnagyobb orosz dráma

CORSO Kárhozottak

filmszínház

Főszerepben Marcella Albani és Wladimir Gaidarow. — A legújabb hti UFA journal. Előadások kezdete 5, 7, 9 órakor

Az orosz kormány nem járul hozzá, hogy Románia eladja a lefoglalt orosz hajókat

Litvinov válaszigjegyzéke a román kormányhoz

Bucuresti, aug. 23. A szovjetkormány Litvinov aláírásával válaszolt a román kormányhoz az orosz hajók ügyében adott legutóbbi válaszára. Az oroszok jegyzéke kifejti, hogy Oroszországnak nem áll módjában megbecsülni a kérdé-

ses hajók értékét és fenntartja magának a jogot, hogy ne ismerje el a román kormány tranzakcióit a szovjetek tulajdonát képező javak eladásánál. Egyúttal visszautasítja az eladásból származandó

összegek elfogadásának kötelezettségét, illetve azt, hogy a román kormány ezt az összeget a kiderítendő tulajdonosnak téríti vissza, mert a hajók egyedül és törvényes tulajdonosa Szovjetországnak

A hadbíróóság súlyos ítéletet hozott a kémkedéssel vádolt magyar egyetemi hallgatók perében

Silay Istvánt négy, Bányay Ferencet három, Horváth Károlyt pedig egyévi fegyházbüntetésre ítélték

(Cluj-Kolozsvár, aug. 23. Az Új Kelet tud.) A kolozsvári hadbíróóság ma reggel nyolc órakor vázolatlan érdeklődés mellett folytatta a kémkedéssel vádolt magyar egyetemi hallgatók politikai perének főtárgyalását. Elsőnek Nicolai királyi ügyész tartotta meg védőbeszédét, aki hangsúlyozottan tartotta fenn a kémkedési kísérlet vádját. Hivatkozik arra, hogy Silayék katonai titkokat és stratégiai terveket akartak elárulni Magyarországnak. Ez a kémkedési kísérlet — mondotta az ügyész — mindennemű jobban mutatja, hogy állandó veszély fenyegeti a román állam biztonságát és a kolozsvári hadbíróóságnak példaadó büntetést kell hozni a vádlottak ügyében.

A vádbeszéd A királyi ügyész a továbbiakban kifejtette, hogy bármennyire is próbálja igazolni Silay vallomása Horvát szerepét, teljes egészében kénytelen fentartani a vádat Horvát ellen is. Horvátnak egészen bizonyosan tudomással kellett bírnia a Magyarországról érkező pénzküldemények céljáról. Ezt egyébként Bianu szigurancavezérinspektor előtt be is ismerte. A királyi ügyész mindhárom vádlott ügyében fennforogni látja a kémkedési kísérlet vádját és a törvénykönyv kémkedésre vonatkozó paragrafusait felolvasva kérte a vádlottaknak egy évtől öt évig terjedhető fegyházbüntetésre való elítélését. Végül a királyi ügyész hangsúlyozta, hogy a vádlottakra a büntetés maximumát szabják ki.

Mi a kémkedési kísérlet és mi a kémkedés?

A szigorú vádbeszéd érezhetően megváltoztatta a bűnper atmoszféráját, mely Silay szerdai vallomása után a vádlottak javára volt kedvező. Barta Ignác dr. emelkedett ezután szólásra, aki a kémkedés ténye és a kémkedési kísérlet közötti különbségre hívta fel a hadbíróóság figyelmét. Hangsúlyozta, hogy Silayék

akartak ugyan kémkedni, azonban ez a szándékuk nem sikerült s így a jogi elvek szerint a vádlottakat bizonyítékok hiányában fel kell menteni. Amennyiben a hadbíróóság nem helyezkedik erre az álláspontra, úgy enyhe büntetést kér, mert a fiatal és tapasztalatlan diákok cselekedeteit az emberi méltányosság szempontjából kell megítélni.

Az adminisztratív hatóságok Barta Ignác után Horvát érdekében dr. Mircea Georgescu védőügyvéd tartott érdekes beszédet, amelyben mindenekelőtt az ellen kel ki, hogy politikai perek vádlottait napokon keresztül adminisztratív hatóságok vallassanak. A köz- igazgatási hatóságoknak semmi néven nevezendő joguk nincsen arra, hogy a letartóztatottakból bármily eszközzel vallomásokot csikarjanak ki. A letartóztatás után huszonegy órával csak a vizsgálóbíró végezhet kihallgatásokat. Végül Mircea Georgescu ugyancsak azt hangsúlyozza, hogy a vádlottak nem kémkedtek, mert a kémkedés csak szándékukban volt. Kérte ennek alapján

enyhe elítélésüket, a vádlottak nyilatkozatai alapján pedig Horvát Károly felmentését, akinek nem lehetett tudomása a magyarországi pénzküldemények céljáról.

Ezután dr. Dunca Jenő emelkedett szó lára és hosszabb beszédben igyekezett a vádlottak mellett hangulatot teremteni. Dr. Dunca elmondta, hogy békeidőben elkövetett kémkedési szándék nem eshetik büntetés alá. Azelőtt a román törvények nem is tartalmazták ilyen büntetésekre paragrafust. Kéri a vádlottak enyhe megbüntetését. A védőbeszéd után Nicolau királyi ügyész élesen replikázott, majd a védőügyvédek válasza után a hadbíróóság ítélethozatalra vonult vissza és egy óras tanácskozás után déli 12 órakor hirdette ki az ítéletet, amely szerint Silay Istvánt négy évi, Bányay Ferencet három évi, Horvát Károlyt pedig egy évi fegyházbüntetésre ítélték el. A váratlanul szigorú ítélet az elítéltek között nagy meglepetést keltett.

Újabb 32 kifosztott amerikai levelet találtak Nagyváradon

(Oradea-Nagyvárad, aug. 23. Az Új Kelet tud.) Szerdán délután fejezte be a nagyváradai rendőrség Chis Vasile postahivatalos elleni vizsgálatát, akit csütörtökön átkísértek az ügyészségre. A felbontott pénzeslevelek és postacsomagok ügyében a nyomozás tovább folyik.

Csütörtökön délelőtt egy rendőrségi detektív a vasúti sínek mellett 32 darab Amerikából érkezett levélborítékot talált. A detektív megállapította, hogy a leveleket valószínűleg egy bűnös posta-

tisztviselő dobta fel és a benne talált értékeket magához véve, a borítékokat eldobta. A levelek mind nagyváradiak részére érkeztek Amerikából.

A rendőrség megindította a vizsgálatot és megállapította, hogy a nagyvárad postán igen gyenge lehet az ellenőrzés, ha valaki arra merészkedne, hogy egy napon 32 levelet fesszon ki.

A vizsgálat legzesebb mederben folyik. Az a gyanú, hogy az Amerikából érkező leveleket már hosszabb idő óta megdézsmálják a nagyvárad postán.

Há
A gy

Melyik kormány fogja megrendezni a gyulafehérvári egyesülési ünnepségeket?

A liberális kormány az Astrara bizza az ünnepségek rendezését, hogy elkerülje a surlódásokat. Lepadatu miniszter nyilatkozata

(Bucuresti-Bukarest, augusztus 23. Az Uj Kelet tudósítójától. Lepadatu kultuszminiszter — mint rövid táviratú jelentés alapján már megírtuk — hosszú nyilatkozatot adott a „Lupta” tudósítójának a december elseji egyesülési ünnepségek előkészületeiről. Mint ismeretes, december 1-én tíz éve lesz annak, hogy a gyulafehérvári nemzetgyűlés kimondta Erdélynek Romániához való csatlakozását. Az évforduló megünneplésére a kormány megtette az előkészületeket, a nemzeti parasztpárt azonban a kormány készüldéseivel kapcsolatban viharos támadásban részesítette a kultuszminisztert és az egész kormányt. A „Dreptatea” a nemzeti parasztpárt lapja hivatalos kommunikéit közölt arról, hogy a liberális kormánynak nincs meg az erkölcsi jogosultsága ahhoz, hogy Erdély csatlakozását megünnepelje. A december elseji ünnepségek — írta a „Dreptatea” — az egyesülés profanizálását jelentenék és a nemzeti parasztpárt mindent el fog követni annak megakadályozására.

Az egyesülés megünneplése körül megindult sajtóvitát használta fel a „Lupta” tudósítója arra, hogy az ünnepségek megrendezésével megbízott Lepadatu kultuszminisztert a kérdéssel kapcsolatban meginterjúvolja.

Miért áll 10 éve ellenzéki a nemzeti párt

— Nem gondolja miniszter ur, — kérdezte az újságíró — hogy a legjobb alkalom nyílna most arra, hogy végül is megvalósuljon az összes román lekek egyesülése? Hogy ideje volna elismerni, hogy tíz év után a nemzeti párt, amely szenvedett és küzdött az egyesülésért, kormányra kerüljön végül és ne maradjon folyton ellenzéki Nagyromániában, mint ahogyan ellenzéki állott a magyar uralom alatt?

— Nem rajtunk áll, — válaszolta Lepadatu miniszter — hogy a nemzeti párt továbbra is ellenzéki maradjon. Ez a párt magatartásától, tapintatától s ettől függ, hogyan tudja a dolgokat megérteni. Ami a december elseji egyesülési ünnepségeket illeti, ezeket nem mi, hanem az „Astra” kulturegyesület készíti elő. A kormány csak annyit köze van hozzá, hogy az Astra a kormány támogatását kérte ahhoz, hogy Gyulafehérváron felállíthassa az „Egyesülési Múzeumát”, hogy szobrot emelhesse Horia, Cloșca és Crisan román nemzeti martirok emlékének s hogy abban a tereben amelyben az egyesülést kimondták, emléktáblát állíthasson fel. A kormány egy legutóbbi minisztertanácsán megszavazta az Astrának ezt a támogatást. Nagyon fogunk örülni, ha az Astra vezetőinek sikerülni fog az ünnepségekre az egész románorságot összegyűjten. Tévednek azok, akik azt hiszik, hogy a kormány magának vindikálja eme ünnepségek monopóliumát. Nem akarunk politikai jellegűt adni az egyesülési ünnepségeknek. És a nemzeti párt hibát követne el ha távolmaradna az ünnepségektől, ahogyan azt 1924-ben tette, midőn nem vettek részt az Avram Jencu emlékére rendezett ünnepségeken, amelyeken Ferdinánd király is megjelent.

Semmi okunk sincs a lemondásra

— Önök azt akarják — folytatta Lepadatu miniszter — hogy a liberális kormány mondjon le december elsejéig. Miért? Semmi okunk sincs arra, hogy lemondjunk. Köteleztük magunkat az országgal és a külfölddel szemben hogy megvalósítjuk a kölesönt és a stabilizációt. Meg is fogjuk csinálni! Hogy mi következik azután, majd elvlik. Ön azt mondja, hogy a kölesönt már éveken ezelőtt meg lehetett volna valósítani. Nos mi más véleményen vagyunk. Nem akarunk kézzel a kezünkben kölesönt koldulni a külföldön. Mig nem rendezük

külföldi tartozásainkat mig nem volt kiengedve költségvetésünk, addig nem volt jogunk külföldi kölcsön felvételére gondolni.

Lepadatu miniszter kijelentéseiből két

dolog vonható le:

1. Hogy a kormány az Astra-val kívánja az egyesülési ünnepségeket megrendeztetni, hogy így kerülje el a surlódásokat.

Több mint 500 képviselő vesz részt az Interparlamentaris Unió berlini konferenciáján

A román és magyar delegáció vitája a kisebbségi bizottságban

(Berlin, aug. 23. Az Uj Kelet tud.) Az egész világ politikai közvéleménye az Interparlamentaris Unió konferenciájára felirányul, amely augusztus 22-ikén nyílt meg és 29-éig fog tanácskozni Berlinben. A konferenciára hetvenegy német parlamenti képviselőn kívül 474 külföldi parlamenti tag jelentette be részvételét. Az Egyesült Államok tizenkilenc delegátust küld, közöttük Andrew Montagnet, Barkleyt és Howardot, Ausztriából Bernsteiner és Bauer, Bulgáriából Fadenhecht volt miniszter jön a konferenciára. Dánia két aktív államférfivel, Stenballe munkügyi és Moltesen külügyminiszterrel képviselteti magát, Franciaország huszonhat képviselője között helyet foglalnak Henry de Jouvenel továbbá Berthod, Norgaard és Borel volt miniszterek. Magyarországról hatvan-nyolcan vannak a konferenciára, közöttük: Berzevics, Teleszky, Lukács, Grats Nagy Vince, Rakovszky és Sztérenyi volt miniszterek, Lengyelország delegációját Dobshy, a szemj alelnöke vezeli.

Az idei konferencia programján három aktuális probléma áll:

1. A parlamenti rendszer mai fejlődése.
2. A bevándorlás és kivándorlás problémája.
3. Az államok jogai és kötelességei.

Ezenfelül általános tanácskozást fognak folytatni világpolitikai kérdések felől.

A német sajtó melegen üdvözi az Interparlamentaris Unió reprezentánsait és annak a reménynek ad kifejezést, hogy az Unió tanácskozásai sokban hozzá fognak járulni a világéke kialakulásához.

Az Interparlamentaris Unió eszméje 1888-ban keletkezett egy párisi hotel-szobában, ahol angol és francia újságírók afelett tanácskoztak, hogyan lehetne megvalósítani a nemzetközi döntőbírói intézményt. A szűklörű tanácskozás a résztvevők agilitása folytán komoly eredményeket értelt. Évről-évre újabb eszméket vetettek fel és újabb köröket vontak be a kezdeményezőkhöz. Közvetlenül a háború kitörése előtt már teljesen meg volt alapozva az Interparlamentaris Unió, a mely akkor 26 ország parlamentiét ölelte fel 3500 taggal. A háború végén az Unió a szó teljes értelmében világparlamentté bővült, amelyhez ma a világ majdnem minden országának parlamentje tartozik. Az Unió történeti jelentőségű ténye, hogy az ő kezdeményezésére jött létre az 1899-iki és az 1906-iki hágai békekonferencia. Az Unió már 1924-ben berlini ülésén foglalkozott azzal a gondolattal, amely most a Kellogg-paktumban jut kifejezésre.

A parlamentaris Unió tanácskozásai Berlinben a Reichstag termében folynak. A konferenciát minden különböző nemzetiségű képviselő nyitotta meg, mirthogy az Unió inkább munkaközületnek, semmint tanácskozó szervnek tekintti magát. Az első nap kisebbségi vitáján, amely a román és magyar delegátus között folyt le, Lukács

György hangsúlyozta, hogy mivel a Népszövetség alig néhány kisebbségi panaszt intézett el, azt kívánja, hogy a szabályokat odaformálják, hogy a nemzetek és az egyes delegátusok által a Népszövetség elé tárt ügyeket minden esetben feltétlenül tárgyalják. Djuvara vitája, hogy a Népszövetség csak kevés alkalommal foglalkozott volna kisebbségi ügyekkel.

Fejtegette, hogy sokszor alaptalan kisebbségi panaszokkal foglalkoztatták ezt

2. Hogy a kormány egyelőre nem gondol a távozásra.

A bukaresti lapok Lepadatu miniszter kijelentéseit kommentálva, kétfelkédnek abban, hogy Goldis László az Astra elnöke, odaadja nevét a kormány által tervezett manőverhez. A „Cuvantul” pedig tudnivaló, hogy magasabb körök kifejezték, hogy Erdély egyesülése emléktünnepségeit egy Maniu által elnökölt kormány rendezze meg. Hogy mindebből mi az igazság, azt csupán a jövő fogja megmutatni.

Képviselőjének megmérgezése miatt fellázadt egy francia büntetőgyarmat lakossága

Páris, aug. 23. Az emberi szeretetnek és ragaszkodásnak igen szép példája játszódott le az elmúlt napokban Franciaország egyik büntetőgyarmatában. A gyarmat parlamenti képviselőjének halála alkalmával a Franciaországból büntetésükben Guayanebe deportált lakosság mély gyászral adózott az elhunyt képviselő emlékének, Galmot képviselő a volt fegyencekből és leszármazottjaikból rekrutálódott lakosság ezokatlan szeretete övezte, mert ez mindig a legnagyobb megértést tanúsította a lakosság iránt. A büntetett lakók ugyanis büntetésük kitöltése után is a legnagyobb nyomorúságban éltek.

Galmot képviselő, aki egyébként kiváló lírikus költő is volt, a legjobb szívű emberek nagylelkűségével dicsekedhetett. Képviselői működése alatt az emberiség e hajótöröttjeinek érdekében mindig szót emelt és gyakran sikra szállt, hogy nyomorúságos sorsukon segítsen. Ezért a lakosok imádták, de a nagyüttlényesek és hivatalnokok között sok ellensége volt.

Augusztus 4-én Galmot rosszul érezte magát és elment a kórházba, hogy megvizsgáltassa magát.

A következő napon kezelőorvosa közölte a kormányzóval, hogy Galmot minden jel szerint megmérgezték.

6-án Galmot meghalt. Utolsó szavai ezek voltak: *Azt hiszem, azzal a hűsével mérgezték meg, amelyet a gazdaszonyom adott.*

A halálhír villámgyorsan elterjedt olyan formában, hogy Galmot az ellenzéki tölék el láb alól. Pokozta az elkeseredést, hogy Galmot egyes ellenfelei nem titkolták el örömeiket azon, hogy Galmot meghalt. A felzúgott néptömeg a főterem gyűlt össze. *Egy magasztos hivataltalnokot nyomban megkövezték.* Bourgenel tábornok kerékpáron épen arra haladt.

A megvadult emberek — föztük nők is — rárohantak, ködabásokkal és revolverlövéssekkel ölék meg.

De ez nem volt elég. Megostromolták Galmot egyik ellenfelének, Cayenne város egyik tanácsosának lakását. A tanácsost a padlason két matrac között elbujva találták meg. Lohozták az uccára,

ahol megkövezték. *Ezután egy másik városi tanácsos házába rohantak. Ezt az embert is meggyilkolták.* Clement Guayana közoktatásügyének vezetője, aki szintén Galmot ellenfele volt, a tömeg előtt a cayennei kórházba menekült. Megtalálták. Kihurcolták és oly súlyosan bántalmazták, hogy egy napra rá meghalt. Még a pénzügyigazgatóság egyik hivatalnokát is megölték. A rendőrség a tömeggyűlést e vad kitérésével szemben eleinte tehetetlen volt. Ha közelbe lépne volna, polgárháború tört volna ki. Az a gazdaszony, akit Galmot halálát ágyán megmérgezésével gyanúsított,

csak úgy kerülte el sorsát, hogy áruházban a fogházba csempészte. Különben őt is megölték volna.

Galmot holttestének felboncolásánál megállapították, hogy egyes szervekbe csakugyan mérge került és ez volt a halál oka.

— Meg akart halni, mert szerelmes volt. Nagyváradi tudósítónk jelent: Tegnapi délután a nagyváradi Amerikaszállodában revolverrel mellbélte magát Spitz Miksa 25 éves fatisztvéselő. A golyó azonban csak könnyebb sebesülést okozott, úgyhogy a fiatal ember maga kiállott segítségért. A kiszállított mentők beszállították a kórházba, ahol azt mondták, hogy az orvosok kórházi kísérletet szeretni bánatában követte el.

— Az Uj Kelet nagyváradi előfizetői és hirdetői szíves figyelmébe! Tisztelettel értesítem az Uj Kelet nagyváradi előfizetőit és hirdetőit, hogy a napunk fiókkidóhivatalát augusztus hó 20-tól kezdve Rimánóczy-u. 4. szám (I. em.) helyettem át Az Uj Kelet érdekében történő mindennemű értesítések, panaszok vagy megkeresések ide küldendők. Kiváló tisztelettel Blum Zsigmond.

* Reuma csusz és köszvény elleni biztos gyógyulást talál Bizusa (Burdospataka) Szamosmegye. Dej-Nagybánya vonalon. Vasuti megálló szemben a fürdővel. Napi pénzle 4-szeri elősöröngy étkezéssel és 1. oszt. fürdővel 210 lej. Ugyanaz kóser kosztal 220 lej. Előjegyzések Bizusa fürdőigazgató ság Heanda címre küldendők.

(Cinij-Kplozvo tud.) Ujabb jel birtokosok vált be helyezett átlomlásait a le emléke jelzi. B Olton, Fogaras vü községben márosát, akit vele, agyondótt, közleében tünt gával volt s m voltak felölt megátadta a asszonyokat s élelmet adni n asszony megse mirozott esend rablókat, akik beni havasokb Kámpátokon tul nak. A három domást szerzet dek vannak a merészkednek dökben, vagy áldozataikat, a élelmet követé

ez Uj „ Balant már körül, Erdélyb első szegényleg lönböző részei ágok közé az ídása. Tomescu pos, Terente és ban működtek tultesz. Mük meg, ahol a ahol a lakossá nem tudja ró züleli. Allit gyilkolta. Pár nagydisznódi galálta. Veret hatalmába ke szándékból m elkövetése ut é a csendőrn nem tudtak n Mindenki t él a szebeni néha-néha el many után. vagy lányokat nap mulva ő falujokba. Er szász asszony vadászok aka egyik vadá verte.

Az ocne A néhány száz ni, majd a esett. Csak elfognak. A husz évi ké lant az ocne tották. Az ol frissen él az az ocne-ma tek. A fegy számosan ha besültek. Cs másik fegy Az elveten nem felejtet tását és hog gyetlen boss kutatta a sz amadta me sük nagydisz ságában v gyilkolta m alsópörumbe a vasuti áll

Három megye állandó rettegésben él Balan haramia miatt

A gyilkosságok sorozata jelzi Balan menekülésének útját. Ostromállapot a havasok között

(Cluj-Kolozsvár, aug. 23. Az Uj Kelet tud.) Ujabb jelentések szerint Balan, a hírhedt rablóvezér a feketealmi vérengzés után az olteniai Muscelmegebe helyezte át működési terét. Utjának állomásait a legkegyetlenebb rémtettek emléke jelzi. Balan, miután átkelt az Olton, Fogaras közelében egy Dridiv nevű községben megtámadta a falu koresmárosát, akit miután ez szembeszállt vele, agyonlőtt. Ezután Bilan Alsóárpás községében tünt fel. Ezután harmadnagával volt s mindhárom egyenruhába voltak felöltözve. A három bandita megtámadta a mezőn dolgozó munkásszasszonyokat s miután ezek nem tudták életet adni nekik, rájuk lőttek s több asszony megsebesült. A környéken alármírozott csendőrség üldözőbe vette a rablókat, akik azonban eltűntek a szebeni havasokban. Tegnap azután már a Kárpátokon túlról jelezték, hogy ott vannak. A három bandita, úgy látszik, tudomást szerzett arról, hogy egész ezredék vannak a nyomukban s már nem merészkednek a falvakba, csupán az erdőkben vagy a mezőkön támadják meg áldozataikat, akikből legtöbbször csak életet követelnek.

Balan: az új „szegénylegény”

Balan már egész legendakör veszi körül. Erdélyben hosszú óta ő az első szegénylegény. Az okiráság különböző részeiben nem tartozik a ritkaságok közé az ilyen haramiak gazdálkodása. Tomescu, Munteanu, Niculita, Coșos, Terente és a többiek, mind a regátban működtek. De Balan mindegyiken túlszár. Működési terét ott választotta meg, ahol a falvak a legsűrűbbek s ahol a lakosság a legistenfélőbb. Senki nem tudja róla, hol született és kik a szülei. Állítólag az édesanyját is meggyilkolta. Pár évvel ezelőtt Balan egy nagydisznódi szász családnak lépett szolgálatba. Vérengző hajlama már akkor hatalmába kerítette s gazdáját rablási szándékból meggyilkolta. Véres tettének következtében a havasokba menekült, de a csendőrök, akik üldözőbe vették, nem tudták nyomára akadni.

Mindenki tudja róla, hogy Balan ott él a szebeni és fogarasi havasokban s néha-néha ellátogat a falvakba zsákmány után. Többször fiatalasszonyokat, vagy lányokat hurcolt magával s pár nap múlva ő maga hozta vissza őket falujukba. Egy alkalommal, amidőn egy szász asszonyt akart magával hurcolni, vadászok akadályozták meg tetteiben. Az egyik vadász nekirohant és véresre verte.

Az ocnele-marei fegyenc-lázadás

Az utóbbi évek óta a közönség körében csak néhány száz lépésnyire tudott menekülni, majd a nagy véreszeteségtől összeesett. Csak így sikerült a csendőröknek elfogniuk. A nagyszabedű törvényszék husz évi kényszermunkára ítélte és Balan az ocnele-marei fegyházba szállították. Az olvasók emlékeztetésében még frissen él az a híradás, amelyet a lapok az ocnele-marei fegyenc-lázadásról közöltek. A fegyencok közül a lázadás során számosan haltak meg és többen megsebesültek. Csak Balannak és még egy másik fegyencnek sikerült a szökés.

Az elvetemedett bandita még mindig nem felejtette el, hogy ki okozta elfogatását és hogy ki szegényítette meg. Kegyetlen bosszút forralt az agyában. Felkutatta a szász vadászt és éjnek idején támadta meg. A golyó azonban egy másik nagydisznódi szász embert talált, aki véletlenségből Balan ellenfelének a társaságában volt. Három nappal ezután gyilkolta meg következő áldozatát, az alsóporumbaki állomásfőnököt s ezután a vasúti állomás pénztárából nyolcvan-

ezer lejt lopott el. Bede Endre állomásfőnök pár nap múlva belehalt sebeibe. Két héttel ezelőtt Fogaras közelében ott totta ki egy pásztor életét.

Retteg három vármegye

A Szeben, Fogaras és Brassó-megyei lakosságon valóságos pánik félelem vetett erőt. A havasokból a pásztorok ottho-

nukba menekültek. A falusiak éjjel nem mernek az udvarra sem kimenni. A lakásokban este nem gyújtják fel a lámpákat, nehogy célpontot nyújtsanak a vakmerő banditának. Balan terror alatt tartja az egész vidéket. Csak most a feketealmi vérengzés után vesztette el önbizalmát. Szeben és Brassó-megyében ostromállapotot rendeltek el Balan miatt és egész zászlóalj indultak el üldözé-

sére. A falvakat s a hegyszorosokat mindenfelé csendőrpátrulok és felfegyverzett pásztorok szállották meg, akik a havasok között jobban ismerik a járást.

Értesülésünk szerint a feketealmi hányasgyilkosságot Balan egy Steiger nevű volt soffőr segítségével követte el, aki két évvel ezelőtt brutális módon meggyilkolta a nagyszabedű „Három cserfa” sörgyár pénztárosát. Steigert a gyilkosság miatt akkor életfogytiglani fegyházra ítélték és Balannal együtt az ocnele-marei fegyházba zárták. Minden jel arra mutat, hogy Balan egyik társa Steiger volt.

Feketealmi tegnap temették el a rablóvezér három áldozatát, az egész környék rendkívüli részvétele mellett.

Smith, az amerikai demokratapárt elnökjelöltje az alkoholtörvény módosítását, a tengeri fegyverkezés korlátozását, a döntőbírósi szerződés kiterjesztését ígérte programbeszédében

Százötven ezer ember vett részt Smith kormányzó programbeszédén

Albany, augusztus 23. Az amerikai demokratapárt elnökjelöltje, Smith kormányzó tegnap tartotta meg programbeszédét, melynek kapcsán hivatalosan kijelentette, hogy elfogadja az elnökjelöltséget. Smith kormányzó programbeszédjén 150 ezren vettek részt s beszédét rádió-készülékeken továbbították.

Smith kormányzó Amerika külpolitikai konstellációjával foglalkozva, kijelentette, hogy Wilson idejében Amerika a többi országoknak nemcsak barátságát, hanem hódolatát is élvezte. Ezzel szemben az utóbbi időkben Amerikával szemben messzemelő bizalmatlanság nyilvánul meg, különösen a latin Amerika részéről.

Hangsúlyozta Smith, hogy amennyiben őt választják meg az Ünit elnökévé, úgy kötelezi magát olyan politikára, mely messzemelőleg fog tartózkodni Mexikó, valamint a többi amerikai államok, így különösen Nicaragua belügyeibe való beavatkozástól.

Helyeslem azokat a törekvéseket, — mondotta Smith, — melyeknek az a célja, hogy a Wilson által felvetett döntőbírósi szerződésnek alapvető jelentőségét lényegesen csökkenteni az egyes nemzeteknek jutott azon jogfelfenntartás, hogy védelmi háborút folytathatnak.

Smith beszéde további részében a tengeri fegyverkezés korlátozásáról szóló szerződésekre utalt, melyeknek megvalósítására mindezekig semmit sem tettek s így az amerikai diplomácia fáradozása ezen a téren teljesen eredménytelen maradt. Amerikának szilárd politikai alapelve kell, hogy maradjon a szövetségeseitől való függetlenség, ami nem jelenti azt természetesen, hogy nagy nemzetek nem működhetnek együtt.

Kötelezem magamat, — hangsúlyozta Smith, — a háboru kiküszöbölésére irányuló törekvések hatásosabbá tételére és olyan erőfeszítések megtételére is, melyek a háboru okainak eltávolítására és a döntőbírósi eljárás bevezetésére irányulnak.

Végül az alkoholtörvényről nyilat-

kozott Smith kormányzó, melynek kapcsán kijelentette, hogy a törvénynek módosító eljárásra van szüksége. Ennek a módosításnak olyanra kell lennie, hogy lehetővé tegye minden amerikai államnak, hogy saját területén szabadon meghatározza azt a legmagasabb standardot, amely mennyiségben

alkoholt fogyaszthat. Ezenkívül meg kell adni minden államnak azt a jogot, hogy saját területén állíthasson elő alkoholos italokat és forgalomba hozhassa azokat, ha ezt az illető államok népszavazással egyébként eldöntötték. Az alkohollal való kereskedelmet pedig állami monopóliummá kell tenni.

Csak februárban kerülhetnek tárgyalásra az újabb bünyűgyek a kolozsvári törvényszéken

Több, mint ezer ügyet kell még letárgyalni az év végéig 12 bíróval

(Cluj-Kolozsvár, aug. 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) A közönség részéről egyre több panasz merül fel a törvényszék csigalassúsága működése ellen. Különösen a bünyűgyek terén észlelhető leginkább a tárgyalások lassu menete. Ez az állapot nem csupán a felpereseknek okoz bizonyos hátrányokat, de az alpereseket is súlyosan érinti. Néha egy-egy elintézetlen bünyűgy évekig lebeg, mint Damoklész-kardja, felettük. Sokszor a tárgyalásokon beigazolódnak a vádlott ártatlansága; felmentik, de a börtönben eltöltött szomorú napokért és hónapokért már senki sem kárpótolhatja.

A helyzet az, hogy a tárgyalások időpontjának későn való kitűzése miatt többeket terhelhetne a felelősség, azonban úgy látszik, ezt a felelősséget senki sem vállalja.

Nagy része van a közönségnek is abban, hogy a tárgyalásokat nem lehet megtartani. Amikor ugyanis a bünyűgyek nagy száma miatt végre kitűzik a tárgyalást, azon vagy a vádlott, vagy a magánvádló, vagy pedig a tanúk valamelyike nem jelenik meg. Ha azután elővezetési parancsot adnak ki valamelyik fél ellen, kitűnik, hogy az elővezetéssel megbízott hatóság, csendőrség stb. „in-kompetensnek” tartja magát arra, hogy a parancsot teljesítse, vagy pedig felhívja az érdekelt figyelmét az elővezetési parancsra és jóhiszeműen bizik abban, hogy az illető teljesíteni fogja azt. Nagyon gyakori eset az is, hogy a megidézett végül eleget tesz az idézésnek, de későn érkezik meg és a tárgyalást ismét elnapolják.

A közönség és elsősorban a tanúk húzódozása könnyen érthető. Ezideig ugyanis a tanuként megidézetteknek rendszeres napidíjat fizetett az igazságszolgáltatás, azonban ingyen utazott a tárgyalásra. Ma azonban csupán a harmadosztályú szabadjegyet térítik meg a tanuknak.

A pörök felszaporodásának másik igen fontos oka az, hogy nincs elég bíró és így, ha a bírósági lelkismeretes munkát akarnak végezni, kénytelenek belenyugodni az igazságszolgáltatás csigalassúságú menetébe. A jelenlegi állapotok sze-

rint újabb bünyűgyeket csak februárban, vagy márciusra tűzhetnek ki. Így történhet meg, hogy egy bünyűgy, amelynek vizsgálata például elartó egy évig és a tárgyalási terminusra is háromnegyed esztendőig kell várni, szinte elvélv bizonyos szempontokból, amikor tárgyalásra kerül, különösen, ha a tárgyalást két-háromszor meg elnapolják. Mert általában egy-egy tanácsnál a kitűzött tizenkét-tizen négy pörből jó körülmények között is alig tárgyalnak le háromnegyedet egy nap alatt. Ennek a helyzetnek egy másik hátránya az lehet, hogy a tanúk két-három év után már nem emlékeznek vissza a perrel kapcsolatos dolgokra és így tanuvallomásukat nem lehet bizonyítottá tenniük elfogadni.

A kolozsvári törvényszéken egyébként a helyzetkép a következő: A négy tanács 1928 január 1-től július 15-ig körülbelül 590 bünyűgyet tárgyalt le. Az első szekció körülbelül 100-at, a második mintegy 170-et, a harmadik 150-et és a negyedik 170-et. Egy szekció henteként kétszer tárgyal bünyűgyeket. Átlag 12-13 pert egy nap, havonta tehát 95-öt, vagyis szeptember 1-től 1928 december 31-ig mintegy 270 bünyűgyet kellene letárgyalnia egy-egy szekciónak. Tekintve, hogy az egyes szekciók az év első felében átlag csak 140 tárgyalást tartottak, nem valószínű, hogy az év második felében 270 pert tudjanak letárgyalni.

Az illetékes fórumoknak mindenesetre foglalkozniuk kell ezzel a súlyos kérdéssel, mert a bíróságok munkájának fennakadása a legsúlyosabb következményeket vonhatja maga után.

— A világ aranykészlete. New Yorkból jelentik: A világ aranykészletéből az Egyesült-Államok birtokában 3 milliárd 732 millió dollár értékű van. Második helyen Franciaország áll egymilliárd 36 millió aranyfrank készletével, harmadik helyen Anglia, utána Argentína, Japán Spanyolország, Németország, Olaszország és Hollandia. A világ többi országainak összes aranykészlete 1 milliárd 432 millió dollár értéket képvisel.

Gázcsövek

kevéssé használt állapotban, nagyobb mennyiségben 10 c s ó áron

eladók

a „Cartea Româneasca”-nál

Strada Dorobantilor 14-16.

SPORT

Megkezdődött a KAC nemzetközi tenniszversenye

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ma délután három órakor óriási érdeklődés mellett kezdődött a KAC nemzetközi tenniszversenye. A versenyre hetek óta óriási előkészítést tett a rendező egyesület és a megfeszített munkának dicséretes eredményeképpen a ma megkezdődött verseny egyike lesz a szezon legérdekesebb sporteseményeinek. A nagyváradi AC versenyről a teljes nagyváradi, szatmári, aradi és az ott óriási sikerrel vendégszerelt nemzetközi gárdák rándultak át, ahol az itteni tekintélyes tenniszgárdán kívül a marosvásárhelyi, temesvári és regábeli versenyzők csatlakoztak a hatalmas mezőnyhöz, amely így 290 benevezést eredményezett.

A külföldi résztvevők nagyobb csoportja pénteken érkezik meg Kolozsvárra. A nagy, beérkezett nevek közül felsoroljuk *Kehringet*, *Balasz Ivánt*, a cseh *Nedibaleket* és *Zoffkát*, továbbá *Kirschert* és *Hallert*. A női számokban *Miss Hobday Anglia*, *Oberschall Magda*, *Latesz Csilla*, *Schrederné Budapest* jönnek meg a külföld színeiben a KAC nemzetközi versenyen.

A párosban *Kehring* *Halterrel* játszik, *Kelmen* pedig a jugoszláv bajnok, *Balasz Ivánnal*.

A cseh vendégek: *Nedibalek* és *Zoffka*, együtt alkotnak egy párt. A bukarestiek közül *R. Roman* partnere *Botez* lesz.

A vegyes párosban *Kehring* partnere *Oberschall Magda*, *Kelmené Latesz Csilla*, *Botez* *Brandenburgé*, *Nedibalek* *Zizovits Lenka*, *R. Romané Fülöppé* lesz.

Csütörtök estig a következő mérkőzéseket beajánlották:

Férfi egyes Kolozsvár város bajnokságára: *Caiaucuzino TSC*—*Silberbusch Budapest w. o.*, *gróf Loghety KAC*—*Zaganescu Politechnikum w. o.*, *Kirschner Bpest*—*Pilca Politechnikum w. o.*, *Govrik KAC*—*Brandenburg Brasov w. o.*, *Serb Uj*—*Faur TMB 6:3 6:2*, *Klobusitzki CR Simeria*—*Veauk Politechnikum w. o.*, *Nedibalek*—*Planchiciu w. o.*, *Pfaff Br.*—*Vancu Ploesti w. o.*, *Sfatescu TCR*—*Klobusitzki Simeria 6:1 6:0*, *Kirschner MAC*—*Serb Univ. 9:7, 8:4*.

Női egyes bajnoki: *Veresné KAC*—*Löwné CTC w. o.*

Férfi páros bajnoki: *Govrik*—*Dunky KAC, Simon*—*Radó Haggibor 11:9, 6:3*, *Hamburger*—*Farkas Heiles, Iorga*—*Georgescu Romania 6:0, 6:0*, *Sfatescu*—*Stanculescu TCR, gróf Bethlen*—*gróf Bethlen KAC 6:2, 6:3*, *Roman*—*Botez TCR, Kirschner*—*Weiser Brest 6:2, 6:0*.

Férfi egyes ifjusági: *gróf Bethlen KAC*—*Bodea CTC w. o.*, *Radó György Haggibor*—*Ujvárosi Pál KAC 6:3, 6:1*, *Hosszu CTC*—*Marsche Kisok 6:2, 6:3*, *Betegh KAC*—*Weisz Imre Haggibor 6:0, 6:0*, *Hosszu CTC*—*Betegh KAC 6:8, 6:1, 7:5*, *Simon Haggibor*—*Diamant CTC 7:1, 6:1*, *Réti MSE*—*Wasserstrom Haggibor 6:3, 6:2*.

Férfi egyes II. osztály: *Klobusitzky Simeria*—*Stow Emil CTC 7:5, 6:4*, *Wesl Haggibor*—*Ováry KAC w. o.*, *Farkas Hellas*—*Hosszu KAC 6:1, 6:1*, *Mezei KAC*—*Weisz Haggibor 6:0, 6:0*.

A versenyeket pénteken délelőtt folytatják. A nagynevű külföldi versenyzők előreláthatólag csak a délutáni versenyeken fognak résztvenni.

A *KMSC* és a nagyváradi *Törekvés* fontos revánsmérkőzésen találkoznak vasárnap a városi sporttelepen. A kolozsvári munkáscsapat legutóbb súlyos vereséget szenvedett a váradi bajnoktól, amin a *KMSC* ezen a mérkőzésen akar revánsot venni.

Szeptember 2-án tartja meg a Haggibor nyári kertünnepélyét az Ujságíró klub összes helyiségében. Az ünnepély iránt széleskörű érdeklődés nyilvánul meg.

A Haggibor kerékpárszakosztálya vasárnap Dejre rándul át *Rimoczi Márton* és *Braun Sándor* vezetésével. Találkozás reggel fél 6-kor a *Mátyás szobornál*.

Wied herceg, Albánia volt királya fentartja összes jogait a trónra Achmed Zoguval szemben

BERLIN, aug. 23. Achmed Zogunak Albánia királyává való választásával kapcsolatban egy müncheni lap megintert juttatta a bajor fővárosban tartózkodó Wied herceget, Albánia volt királyát arra vonatkozólag, hogy Achmed Zogu királysága esetén fenttartja-e még igényét az albán trónra. Wied herceg kijelentette, hogy Achmed Zogu aspirációja ellenére jogairól sohasem mondott le és ma is Albánia fejedelmének tartja magát minék következtében igényt tart a trónra és halála után utódainak is biztosítani akarja a trónörökölést. Wied herceg kijelentette még hogy csak az alkalmas idő várja arra, hogy a trónra vonatkozó jogait érvényesítse.

Két hónapra felfüggesztették a nagyváradi Góydu-liceum latintanárát, mert verte és pofozta a diákjait

A fegyelmi vizsgálata megállapította hogy Campian professzor mértéken felüli szigorúsággal osztályozta a tanítványait

(Oradea-Nagyvárad, aug. 23. Az Uj Kelet tud.) Neincsak Nagyváradon, de az egész ország közoktatási köreiben nagy felháborítást keltett az a fegyelmi ítélet, amelyet a nagyváradi Góydu-liceum egyik tanárára róttak ki. A múlt évben a Góydu-liceum nyolcadik osztályának tanulóit egy alkalommal sztrájkba léptek és élénken tüntettek *Campian Alexandru* a latin nyelv professzora ellen, aki nemcsak könyörtelen szigorral és igazságtalansággal klasszifikálta a növendékeket, hanem verte és pofozta is őket.

A diákok demonstrációjára a kultuszminisztérium fegyelmi vizsgálatot rendelt el a professzor ellen, amelynek lefolytatására egy inspektor jött le Bukarestből, aki megállapította hogy *Campian* tanár mértéken felüli szigorúsággal klasszifikálta a növendékeket. Olyan kifejezéseket használt a tantermekben a növendékekkel szemben, amelyek egyenesen reprodukálhatatlanok. Ezenkívül *Campian* ütötte, pofozta a növendékeket és nem egyúttal a diákok haját úgy megtepézte, hogy a fejbőr egyrésze is károsodott vele. Ilyen súlyos vádpontok az utóbbi időben a közoktatás terén nem fordultak elő.

Az inspektor vizsgálatának eredményéről jelentést tett a közoktatásügyi minisztériumban, melynek alapján *Campian Alexandru* két hónapra felfüggesztették állásából. A felfüggesztési idő alatt a brutális tanár fizetést nem kap.

— **Lázár Mihály szerzői estélye.** Lázár Mihály, az ismert karrikaturista augusztus 25-én, szombaton este 9 órakor tartja meg az unitárius kollégium disztermében szerzői estélyét. Az estély keretében Horvát Elza és Gedeleanu Ilonka táncművésznők, Lázár Mihály expresszionista tánckompozícióit fogják bemutatni. A műsor többi részében *Parkas Mária* operatőrné, az ötéves *Rothmann Educi*, *Darvas Ernő* színművész és *Gara Ákos* fognak szerepelni. A zongorakíséretet *dr. Bródy Miklós* látja el. Jegyek elővételben a *Lavda-cukrászdában* kaphatók.

— **Millicus állapotok a vacarestii fegyházban.** Jelentették nemrég hogy a bukaresti hatóságok egy véletlen folytán rájöttek arra, hogy a vacarestii fegyházban az örök jó baksis ellenében a foglyoknak hosszabb-rövidebb »szabadságot« engedélyeznek így többek között kiderült, hogy *Gaetan*, a hírhedt szexuális gonosztevő éjjelenként »kimenőt« kapott és a frakkos fogoly mindennapos vendége volt az elegáns bukaresti mulatóhelyeknek. A bevezetett vizsgálat során megállapították, hogy *Falcoianu* a *Monitorul Oficial* sokmillió sikkasztója éjjelenként szintén szabadságot kapott a vacarestii fegyháztól és az éjszakákat különböző mulatóhelyeken töltötte.

Minden pénz megér a *Dr. NOSEDA* szappantartó, mert nem szeszantja az ékcsönnyásodott szappan

— **Zsidó liceum és felső kereskedelmi iskola Timisoara.** A beiratások szept. 2. és 3-án tartatnak a javítóvizsgák szept. 10-én reggel 8 órakor kezdődnek. A felvételi vizsga az 5-ik osztályba, valamint a 3-ik osztályosok vizsgája, akik a kereskedelmi akarnak belépni szeptember 20-án lesz. A 7-ik osztályosok vizsgája a 8-ik osztályról szept. 18-21-ig lesz megtartva.

— **Felhívás imaszékbérlet ügyben.** A cluj-i Izraelita Hitközség Titkári Hivatala felhívja az érdekeltek figyelmét arra, hogy az imaszékek bérlete már megkezdődött Régi imaszékbérlet a legsürgősebben jelentkezzenek üllőhelyekért, mert szeptember 1-től kezdve, minden tekintet nélkül fognak az üllőhelyek az új igénylőknek bérbe adatni. Hivatalos óra: d. e. 10—1-ig, délután 4—6-ig.

— **Meghalt Tóth Imre.** Budapestről jelentik: Tóth Imre, a Magyar Nemzeti Színház érdemekben gazdag egykori igazgatója, többnapos szenvedés után, ma délelőtt félüzenykor, agyvérzés következtében meghalt. Halála magyar művészi körökben óriási részvétet keltett.

— **Orvosi hír.** *Dr. Barta Aladár* hazakerkezett és fogorvosi rendeléseit újból megkezdte *Cal. Regele Ferdinand* 3. sz. alatt (*Volt Wesselényi Miklós*.)

— **Ismét letartóztatták Borodint?** Tokióból jelentik: Ide érkezett jelentés szerint *Charbinban* a rendőrség egy orosz agitátort tartóztatott le, akiben állítólag *Borodint*, a szovjet délkínai agitátort ismerték fel.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Román aviatikusok bukarest-tókiói repülőutat készítenek elő.** A Lupta jelentése szerint a román aviatikusok egy Bukarest—Tokió repülőutat készítenek elő. *Gogu Stefanescu* főhadnagy lesz valószínűleg ennek a repülésnek a vezetője, akinek számára már az anavági eszközök rendelkezésre is állnak, még csak a kormány jóváhagyása van hátra.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

— **Dániában lemezekbe préselik a tejet** Kopenhágából jelentik: Egy dán földbirtokos készületek talált fel, a melynek segítségével ké lehet vonni a tej víztartalmát, úgyhogy csak a szilárd részek maradnak vissza. A szilárd részeket lemezekbe préselik össze s ebben az állapotban évokig eltartható a tej anélkül, hogy megromlana. A tejelemekhez kevés langyos vizet kell adni használatkor s az így elkészített ital a friss tejtől ízben és tápláló értékben meg sem különbözethető.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánátság zsidóság napilapja.
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
Felolós szerkesztő: Jámbor Ferenc.
az Uj Kelet cikkeinek utánnomását csak forrás megjelölésével engedjük meg.

— **Sándor jugoszláv király** *Constantin* fogja tölteni az utószerepét. A *Constantin* mellett *Teohing*ról jelentik, hogy odavárikják *Sándor jugoszláv királyt*, *Marioara királynét* és fiait, akik nek számára a *Resovszki-féle villát* fog látnak le.

— **Felhívás a Barissziákhoz.** A *Hitchadut* *Barisszia Nöszütia* felhívja az összes *Hacair Hitchabrutokat*, hogy a *Jom ha Hitchadut* kapcsolatát *Hacair konferenciára* delegátusaikat feltételül küldjék el. A *hospitator Barissziáknak* kötelessége, hogy a *Hacair Barissziákat* minden rendelkezésükre álló eszközzel támogassák. — ha kell anavagilag is, — a *Nöszütia* felhívásának teljesítésében. *Aviva és Barisszia Nöszütia* ugyancsak ezután értesíti a *Jom-Hacair* *Hitchadut* résztvevő delegátusokat, hogy az igazolóbizottság vasárnap reggel nyolc órakor kezd meg működését a *Barisszia* szervezet helyiségében (*Baron L. Pop 10.*), ahol minden delegátus ellátására és a konferenciára vonatkozó összes utbaigazításokat meg fogja kapni.

— **Nagyváradon lesz a román városok szövetségének idei kongresszusa.** Bukarestből jelentik: A román városok szövetsége Nagyváradon tartja az idei kongresszusát *Costinescu* bukaresti polgármester elnökségével. Ez alkalommal a városok központi szervezetéről, valamint különböző szakkérdésekről fognak tanácskozni.

— **Nagyváradon lesz a román városok szövetségének idei kongresszusa.** Bukarestből jelentik: A román városok szövetsége Nagyváradon tartja az idei kongresszusát *Costinescu* bukaresti polgármester elnökségével. Ez alkalommal a városok központi szervezetéről, valamint különböző szakkérdésekről fognak tanácskozni.

— **Nagyváradon lesz a román városok szövetségének idei kongresszusa.** Bukarestből jelentik: A román városok szövetsége Nagyváradon tartja az idei kongresszusát *Costinescu* bukaresti polgármester elnökségével. Ez alkalommal a városok központi szervezetéről, valamint különböző szakkérdésekről fognak tanácskozni.

— **Nagyváradon lesz a román városok szövetségének idei kongresszusa.** Bukarestből jelentik: A román városok szövetsége Nagyváradon tartja az idei kongresszusát *Costinescu* bukaresti polgármester elnökségével. Ez alkalommal a városok központi szervezetéről, valamint különböző szakkérdésekről fognak tanácskozni.

Aki fia jövőjét szíven viseli, a Timisoarai zsidó internálásba adja.

— **Hatszáz ezer lej büntetés vámoslás miatt.** Bukarestből jelentik: A vámoshatóságok *Grigore Voda* államcsóni nagy vámosalást fedeztek fel. Ugyanis 20 vagon ócska vasat akartak kiszállítani kivitel engedéllyel, holott ennek a cikknek exportja tilos van. A megindult vizsgálat során megállapították, hogy 200 kg. volt engedélyezve és ezt az engedélyt meghamisították 20.000 kg.-ra. A büntös kereskedőket 600.000 lej pénzbírságra ítélte a váms.

— **Egy újabb adóhivatalt szaksztás.** A *jasimegyei* *grotnicai* adóhivataltól félmillió sikkasztásnak jöttek a nyomára. *Dumitru Lazarevici* adóhivataltal főnököt és több büntársát letartóztatták.

— **Katasztrófális földrengés Perzsiában.** *Teheránból* jelentik: *Chorossan* tartományban tegnap több városban erős földrengés volt, melynek következtében tizen meghaltak és sok ház összedőlt.

— **Akció indult Florian nagyváradi vámfőnök elhelyezésére.** Nagyváradi tudósítónk jelenti: Megírta az Uj Kelet, hogy a nagyváradi kereskedők részéről igen sok panasz hangzott el *Florian nagyváradi vámfőnök igazságtalanságai* ellen. A nagyváradi kereskedelmi kamara most saját ügyének tekintti ezt a kérdést és megindította akcióját *Florian* elhelyeztetése érdekében.

— **Autóbuszjáratra nem adnak több engedélyt.** Bukarestből jelentik: A közlekedésügyi miniszter rendeletet intézett a postavezérgazdasághoz és megfűtötte, hogy a jövőben bárkinek is autóbuszjárat létesítésére engedélyt adjanak. A rendeletet a CFR igazgatóságának, illetve a külföldi vasúti szakértők véleményezése alapján adták ki az indokkal, hogy az autóbuszjáratok meg nem engedett konkurenciát fejtenek ki a vasúttal szemben, amely a deficittektől nem tud szabadulni.

KOLOZSVAR
G L U
Fiókja
Affiliált
vármegyei G
r.-t. Székelyu
ben és népa
délyezett dev

Közgazdaság

Ősszel módosítani fogják a forgalmi adótörvényt

A tarif unitar helyett a tényleges árak után fogják kiróni a forgalmi adót. Az exportárakat mentesítik a forgalmi adó alól

(Cluj-Kolozsár, augusztus 23. Az Uj Kelet tudósítójától.) Románia gazdasági életének egyik legrégebb és legsúlyosabb serehne a forgalmi adó, amely nemcsak pénzbeli megterhelést jelent minden termelőre, hanem időtrábló adminisztratív kötelezettségeket és egy csomó kellemetlenséget is, amellyel a forgalmi adóra vonatkozó formalitások szigorú ellenőrzése és az esetleges mulasztások szabályozatlan elbírálása jár az érdekeltekre nézve. A forgalmi adó elleni panaszok főképen két irányúak. Az egyik az, hogy saját adóbeszedőjévé degradálja a termelőt, a másik és még súlyosabb panasz az, hogy a kincstár az exportcikkek után is szedi a forgalmi adót, ami nagy részben hozzájárul a romániai termékeknek a külföldi piacokon tapasztalható versenyképtelenségéhez.

A különböző ipari érdekképviseletek és kamarák minden akciója, amely a forgalmi adó körüli sérelmek orvoslására irányult, eredménytelen maradt. A kormány nemcsak, hogy a forgalmi adó eltörlesztéséről nem akart hallani, de még kisebb könnyítések elől is elzárkózott. Többek között erős harcot kezdtek a gyáriparosok az ugynevezett tarif unitar vagyis az egyes cikkek hivatalos árközéparányosának a tényleges helyzetnek

sokszor megközelítőleg sem megfelelő összeállításá ellen, minthogy ezek az árak, amelyek alapján a forgalmi adót fizetni kell, majdnem minden cikknél lényegesen magasabbak a forgalmi áraknál.

Az években át folytatott küzdelem most végre eredményel bíztat. Az UGIR legutóbbi intervenciójára ugyanis, amelyben a tarif unitar egységárának mérséklését kérték, a pénzügyminisztériumban azt a választ adták, hogy a gyáripar legyen türellemmel őszig, amikor a parlament utján módosítani fogják az egész forgalmi adótörvényt. Arról ugyanis szó sem lehet, hogy a forgalmi adót véglegesen eltöröljék, mert az ebből befolyó jövedelmek egyharmada le van kötve az államrész a Banca Nationalănál fennálló tartozásai ellenében, illetve ezt a bevételi részt az államadóságok törlesztésére fordítják, ami azonban nem zárja ki, hogy a törvény egyes intézkedéseit meg ne változtassák. Hír szerint a forgalmi adó kiszámítási alapjául szolgáló tarif unitar meg fogják szüntetni és a forgalmi adót a tényleges vételár, illetve eladási ár után kell majd csak fizetni. Szó van azonkívül az exportárak forgalmi adójának teljes eltörlesztéséről is, más

A szeszitalkereskedők és gyárosok figyelmébe. A cluj-i Kereskedelmi és Iparkamara az alábbiakat hozza az érdekeltek tudomására: A munkaiügyi miniszter azon vállalatok irodái munka déjére vonatkozólag, amelyek szeszitalok eladásával foglalkoznak, szállítási dírt, bort és más szeszitalokat, 1928 augusztus 27-én 25.888 sz. a. a következőket rendelte el: 1. Az irodák délből 12 órakor zárandók és zárva maradnak délután 2 óráig, este pedig az irodai munka beszüntetendő 6 órakor. 2. Egy szolgálattelévő tisztviselő az irodában esti 6 óra után is visszatartandó 9 óráig azzal a feltétellel, ha ennek a tisztviselőnek a nap folyamán biztosítandó szabad idő olyanformán hogy a napi munkaideje ne tetgyen ki többet, mint az iroda többi tisztviselőjé. 3. Ezen irodáknak közölnök kell a Munkaiügyi Felügyelőséggel és a rendőrfelügyelőséggel az esti szolgálattelévő tisztviselő nevét és annak napi munkaidőbeosztását.

Félmilliárdnál nagyobb az állam júliusi deficitje. Hivatalos kimutatás szerint júliusban 2 milliárd 635 millió 103.805 lej 33 bani volt az állam bevétele, az előző hat hónap bevételeivel együtt tehát összesen 16 milliárd 543 millió 402.851 lej 46 bani. A júliusi kiadások 3 milliárd 291 millió 632.154 lej és 48 banit tettek ki, az előző hat hónap kiadásaiival együtt 15 milliárd 570 millió 176.125 lej és 80 banit. Az elmúlt hónapban tehát 656 millió 528.349 lej deficitje van a kincstárnak, viszont az egész 7 hónapra vonatkoztatva mintegy 1 milliárdos fölösleget mutatnak a hivatalos adatok.

Importkedvezményt követelnek a manilla-kereskedők. A bukaresti keres-

kedelmi és iparkamara utján a manilla-importőrök akciót indítottak arra, hogy a kormány erre a cikkre is adja meg a zsákok behozata lánál nyújtott vámkedvezményeket. A kamara ezt a kívánságot memorandum formájában terjesztette a pénzügyminisztérium elé, amely a napokban fogja döntését nyilvánosságra hozni.

Iparfejlesztési kedvezmény. Az augusztus 22-iki Monitorul Oficialban közzétett minisztertanácsi határozat szerint a Barta Zoltán által Aradon létesítendő Jaquard-gyapjuszövőgyár megkaptá a feltételes iparfejlesztési kedvezményeket.

Árverés nélkül elégti ki hitelezőit az aradi Éles Ármín cég Aradról jelentik: Annakidején nagy feltűnést keltett Arad egyik legrégebb és elgőközelőbb cégének, az Éles Ármín cég fizetésképtelensége. A cég hatalmas értékű ingó és ingatlan vagyonnal rendelkezik, de az Egyesült Bank összeomlása miatt beállított forgatóke hiányában kénytelen volt fizetéseit beszüntetni. A hitelezők kielégítése szempontjából a cég ingatlanainak árverése vált szükségessé, amelynek napját szeptember 21-re tűzték ki. Időközben azonban kedvező fordulat állott be az ügyben. A cég a napokban körlevelet intézett hitelezőiehez, amelyben kimutatja, hogy bokszeji birtokának felparcellálásával, amely 427 hold bevetett és szántóföldből, 80 hold szőlőből és a községben lévő kastélyból áll és ennek a komplexumnak rendes uton való értékesítése esetén az árverés elkerülésével tudná kielégíteni hitelezőit. Éppen ezért kéri, hogy a szeptember 21-re kitűzött árverést halasszák el. A hitelezők egyrésze, köztük az Arad-Csanádi Takarékpénztár Rt.,

hozzájárult a cég kéréséhez, a hitelezők többsége még nem hozott végleges döntést, de az árverés elhalasztás bizonyosra vehető.

Színház - Művészet

A Magyar Színház műsora:

Péntek: Bánk bán. (Mozihelyárrakkal: 50, 40, 30, 20 és 10 lejes jegyek. Poór Lili és Szentgyörgyi István főllépésével. Ssz. 410.)

Szombat: Tarka, vidám kabaré-est bérleti sorsolással. (Kezdeté 9 órakor. Uj vígjátékok, tréfák, magánszámok énekek, táncok. Sorsolás igen sok nyermény tárggyal. Első nyermény Földszinti bérlet az egész évadra. Második nyermény: Erkély-bérlet az egész évadra. Ezenkívül: 50 ingyen jegy az évad folyamán szabadon választandó előadásokra. Sorsjegy nincs. A belépő jegy egyszeres-működő sorsjegy. Rendes helyárak. Ssz. 411.)

Vasárnap 6-kor: Fifi. (Operette-repriz. Mozihelyárrakkal. Ssz. 412.)

Vasárnap 9 órakor: Májusi muzsika. (Operette-újonság 4-rendszer. Ssz. 413.)

Hétfő: Osztrigás Mici. (Kezdeté 9 órakor. Csak felnőtteknek! Mozihelyárak: 50, 40, 30, 20 és 10 lejes jegyek. Ssz. 414.)

A színházi iroda hírei:

Ma estig lehet még bérélni!

Ma van a bérletkötés utolsó napja. Ma estig még bérlelhetnek azok, akiknek eddig nem volt alkalmuk helyeiket biztosítani. Ma este végleg lezárja a titkári iroda a jövő évadra szóló bérletkötéseket.

Az első bérletfolyamos előadás. A jövő hét pénteki estején kezdődnek meg a bérletfolyamos előadások. Az első bérletes előadás egy szenzációs sikertű ragyogóan ötletes, híres párisi vígjáték újdonságának, a Szeretők iskoláinak a bemutatása lesz.

Ma este Bánk bán mozihelyárrakkal. Katona József hatalmas tragédiája, a Bánk bán kerül színre ma este nagyon olcsó mozihelyárrakkal.

A holnapi kabaréest és bérletsorsolás. Óriási az érdeklődés a holnap esti kabaré iránt. A legváltozatosabb, leggazdagabb műsor fogja szórakoztatni a közönséget. A budapesti kabarészínpadok legújabb, legkacagtatóbb tréfái és magánszámai fognak bemutatásra kerülni. Amin Budapest közönsége egy egész éven át kacag, szórakozik, azt egy esti műsorba összeszűrítve fogja megkapni a kolozsvári közönség. Három új vígjáték a Mimikri, a Végkielégítés és a Bibájtál kerül színre a kabaré keretében. Érdekes és vonzó eseménye lesz a kabarének a sorsolás. A közönség minden tagja résztvesz a sorsolásban, mert nincs külön sorsjegy a belépőjegy maga a sorsjegy. Első díj egy egész évadra szóló földszinti bérletjegy. Második díj egy egész évadra szóló erkély-bérletjegy. Azonkívül 50 ingyenjegyet fognak kisorsolni a jövő évad szabadon választandó előadásaira Rendes helyárak!

Vasárnap előadások. Vasárnap két előadás lesz a Magyar Színházban. 6 órakor, mozihelyárrakkal, a ragyogóan szellemes Fifi, a párisi operettírás legötletesebb gyöngyszeme kerül színre. Este 9 órakor pedig Farkas Imre népszerű, hangulatos és mulatságos új operettjét, a Májusi muzsikát adják.

Hétfőn este mozihelyárrakkal, csak felnőtteknek: Osztrigás Mici. A Vig-színház néhány év előtti műsorának leghíresebb darabja, az Osztrigás Mici, az a boszorkányosn ötletes szókimondó, kacagtató párisi bohózat kerül színre új betanulással és új szereposztással hétfőn este 9 órakor. Az Osztrigás Mici a régi kolozsvári műsorának egyik legfőbbször, adott műsordarabja volt. Hétfőn este 9 órakor olcsó mozihelyárrakkal kerül színre az Osztrigás Mici.

APRÓHIRDETÉSEK

Egyszer, közlésnél egy szó 5 lej, vastagabb betűvel 10 lej. Legkisebb apróhirdetés 5 lej. Állástkeresőknek 30 százalékos kedvezmény. Apróhirdetések díja előre fizetendő. Jelíges levelet csak úgy továbbítunk, ha portó bélyeg mellékelve van. Eljegyzési hírek díja 250 lej, előfizetőknek 150 lej.

איך נופות שוחט
וכשר אין פאסטן
שיעמור קבלה בית
אונטערשטע שווימער
בעקן קרוא' יא יאד
אטא קליינע פאמיליע
Fein'uch Pentin,
jeud, jud. M. ramures.
937

Perfekt német—román géprónót k-resnik zonnali belépésre. — Credit, Str. Bratiann 45. Cluj. 932

Zongora kftűnő állapotban levő, helyszüke mi t, a zonal eladó. Muzeum-u. 4. ajtó 2.

oooooooooooo

Barzel
fierarie - vasüziet
CLUJ
(Kolozsvár) P. M. Viteazul 15. szám.
Telefon 10-43

Zongora-órát ad kezdők ek és haladókknak szeptember 1-től — Schwartzné, Klein Olga, Deák Ferenc-u. 9. I. emelet.

Izr. orth. család elfogad iskolás leányt teljes ellátásba zongora és fúrdőszoba használatá. — Értekezni Dávid F.-u. 14 sz. alatt

oooooooooooooooooooo

Hismasters gramofon
Marosvásárhelyen, Révész Ernő

SAFRUT
AFRUTURFAS
AFRUTURFAS
AFRUTURFAS

zsidó könyvkereskedésben, Cluj, P. M. Vít. 39. csinos kivitelű, olcsó **Machzorim**. Borkötéses, elegáns **Imakönyvek**. Legfinomabb selyem és gyapjú **Talesim**. תפילין מיוחדים és az összes rituális cikkek

oooooooooooooooooooo

Amateurok, fényképezetek!
Fényképezési cikkeiket a legolcsóbban **BERNAT**
papíruháznál, Piața Unirii 29. sz. alatt **szerezhetik be.**

A CLUJ
TACAMUL
ezüstárugyárban készült minden darab erődeszköz és disztárgy ezen gyarjellel van ellátva.
300-as finomság!
Gyarmanyaink minden jobb ékszertelben megrendelhetők — Viszonteladókknak:
"TACAMUL"
Ezüstárugyár, Cluj, Strada N. Iorga 11/A
Telefon 4-82. Sürgőnycim: "Tacamul"

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelb. Rt.
GLUJ, PIATA UNIRII 7. szám
Fiókjai: Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely és Nagyváradon. — Saját tőkét millió lej.
Affiliát intézetek: Tordaanyos V. megyei Takarékpénztár r.-t. Tordán, Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár r. — Nagyenyed, Udvarhelymegyei Takarékpénztár r.-t. Székelyudvarhelyen és Sz.-Kereszturóc, Székelymegyei Takarékpénztár r.-t. Szászrégenben és népbank r.-t. B.-hunyadon. — Mindenbankügyet legelőnyösebben végez. — Engedélyezett devizahely. Arurak árai a vasúti mellett. **Betéteket elfogad**

REUBENI, a zsidók fejedelme

Írta: Max Brod

Es nem ért el semmit. Reubenit készenlében tartotta a kúria az inkvizíció és a császári uralom Portugáliában való előrelépése ellen, de még várt ezzel a sakkjárással, mivel eldöntetlen volt, hogy a császári avagy a francia hatalomtól kell-e jobban félnie. Ezen a józan megfontoláson, ezt tudta az ambassadeur, az intrikák sem jobbra, sem balra nem változhatnak.

„Mindenre képesek vagyunk”, szokta mondogatni, ha egy-egy jóhiszemű ember, mint például a pizai rabbi Dániel, sürgette őt. „Mindenre — csak arra nem, hogy várjunk. Kivárni! Ez a legfontosabb. De a legnehezebb is. Figyelni, ahogy a dolgok lassan, mint a növények bujnak elő a sötét, nedves földből. Mi félünk ettől a sötét, gyümölcsöző földtől. Mi nem bízunk benne. — mi, a sietős nép”.

De ő maga is kétségekkel küzdött, amelyek téllenségre kárhoztatóságából fakadtak. A nyugtalanság kiütötte szobáiból, — a séták a hideg téli levegőben kissé megnyugtatták. Várni, egyre várni! Minden lehetséges eszközzel megpróbálkozott, amit tisztességesnek talált, mindegyik sikerrel kecsegtetett és egyik sem volt eredményes. Szívesen járogatott a Kolosszeum elhagyott helyére. Vonzotta őt az óriási méretű romhalmaz, a lebontás és felépítés munkája egymással. Mintha egy ferdén tartott kék mérszette volna át a legfelsőbb emeletektől le a külső vázra. Pincék, karzatok, páholyok formátlan téglablokkokká változtak. És egyetlen szerencsés pillantás felépi az egészet, — legalább is néha úgy érezte. Talán egy mágikus szót falaztak be az óriási épületbe? Zsidó háborus foglyok ezrei építettek, Jeruzsálem meghódítóit számára. Tehát legyőzték a sötétnek egy emlékműve és még hozzá saját szolgákezeink építették! Mégis, legalább látható munka, egy nép utolsó közös ajkálása, melyet a győző kényuri hatalma tart össze, — de gondold meg: utoljára tartva össze, mielőtt még a szélsőzsa minden irányában szétszóródik a láthatatlanságba és a lassu pusztulás sötétjébe vész... És mégis, mintha egy szerencsés pillantás újból helyreállítaná azt a népet — úgy, ahogy ezt az utolsó nagy építők munkát, — ha megfelelő órában látják hozzá...

Eközben megérkezett Mantinó Velenéből Bosszut akart talán állani elvesztett és lehanyagolt tekintélyéért? Velenében, ahol mellőzték, nem találta többé helyét. Rómában azonban volt egy magas párfogója, Giberti püspök, jelenleg a vatikáni iroda elnöke. Nem csoda, hogy Reubeni minden lépése elé észrevehető akadályok gördültek Mantinó megérkezése óta. Véletlen volt-e, hogy ugyanez a Giberti püspök, aki mindig is üldözte Aretinót most fokozott szigorúsággal lépett fel ellene? Aretinó válaszul csufondáros versekkel felelt, melyeket Pasquinóra, egy szobor torzóra függesztett ki, ahonnan a rómaiak nagy gyönyörűséggel olvasták a nyelvösszetéseket.

Es rövid idő múlva egy törzsurást kapott jutalmul. Aretinó megsebezve esett le lováról, senki előtt sem volt titok, hogy ki követte el. De még Kelemen sem fogadta többé egykori kedvencét, teljesen Giberti befolyása alá került s Aretinónak még az a lehetősége sem volt meg, hogy elmondja előtte panaszait és gyamuját.

„Sohasem kedveltem ezt az epebajos püspököt”, mondta Reubeninek, aki meglátogatta őt betegségére alatt. „Szintén olyan, aki túl keveset alszik”.

Es mihelyt felgyógyult, beállott Giovanni Medici kapitány seregébe „delle bande nere”. „Ez legalább egy olyan ördög, aki nem is akar másnak látszani”. „Róma képmutatóinak” azonban „Ragionamenti”-jében egy harapós fejezetet szentelt, „ezek a kilenszerokosbba, akik nem merik feltátni a szájukat, nehogy kimozduljanak helyükből a ráncok, melyeket a tükör előtt betanultak;

s ha mégis felnyitják szájukat, csak a legnagyobb óvatossággal teszik, hogy a ráncok azonnal visszatárljanak régi helyükbe. És az uccanókhöz nagyon finoman, macskalépésekkel lopódnak. És abban a pillanatban, amikor egy-egynél bizteletüket teszik, még azt mondják: Mi is bűnösök vagyunk, ép úgy, mint a többiek. De mikor újból begombolták nadrágjaikat, mozgathatni kezdik ajkaikat és a Misererét mormogják szünet nélkül hogy Domine ne in furore és azt, hogy Exaudi orationem. És akkor lóhalálában rohanak a kórházba, hogy a betegek lábait dörzsöljék. — Tüzes vassal kellene őket megsmogatni!”

Reubeni nem szívesen vette bucsút pajtasától. Bár gyakran megborrongott a bűnök sokaságától, amelyekben Aretinó olyan jól érezte magát, és mégis: milyen vigasztaló elevenség és alapjában véve milyen jóságos, emberszerető erő áradt ki a mindig vidám férfiből.

Aretinó elutazása után néhány napra a szári egy magányos sétéja alkalmával egy este a Kolosszeumban két álarcos férfi támadta meg.

A támadók törrel voltak felfegyverkezve, de Reubeni is mindig magával hordta damaszksuzi kardját, Kicsi, de vallas, erős testében roppant erő lakozott. És bátorsága hamarosan védekezésre kényszerítette a két banditát. Az egyiket megsebesítette, erre mindketten megfutamtak.

Mindenki összefüggésbe hozta ezt a támadást az Aretinó megsebesítésével. De mi oka lehetett rá Giberti püspöknek? Vagy talán a kuriának más nagy egyéniségei látták Reubenit olyan veszélyes ellenségnek, hogy ily módon akartak szabadulni tőle.

A rejtély sohasem lett megoldva. Csak hozzakerült ahhoz a sok titokzatosság-hoz, mely sötétben vette körül Reubeni alakját. Pedig Reubeni nem mesélte el a dolgot. De távolról valaki észrevette, és a hír gyorsan elterjedt, hóst csinálva a szárból, aki őt és tíz támadóját kergette meg.

Az őt eddig is istenítő nép szeretete és babonás féltelme most nem ismert többé hallárt. Azt beszélték, hogy egy kígyót loptak jámboruk nyakába, de Isten elküldte egy angyalt, hogy megmentse őt. Mindenesetre különös volt, hogy azok az akadályok és kis sikertelenségek, melyek Reubenit már egy teljes éve tartották Rómában, legesekélyebb mértékben sem csorbitották tekintélyét a nép előtt. A nép mesebeli fényt rajzolt köré. Kelet hercegének nevezte, aki mérhetetlen seregek fölött rendelkezik és ereje tudatában képviseli Izrael józait a kereszténység legfőbb trónusa előtt. Az elvetemült gyilkossági kísérlet senkit sem rémített meg, csak fokozta a lelkesedést.

Egy önkéntes testőrség alakult ifjú zsidó legényekből, akik körülvették az ambassadeur házát.

Es ugy látszott, hogy dicsősége egyre növekvőben van.

Mert alig hallgatott el a beszéd a zsidó uccákon a kiderítetlen gyilkossági kísérletről, máris újabb esemény híre kapott szárnyra, mely a kételkedőkre is mely hatással volt. Michelangelo felállította Vincoli San Pietro templomában „Mózes”-szobrát. Ez óriási feltűnést keltett. Ugy látszik — beszéltek — mikor a szent és hatalmas férfi arcát szemléljük, mintha az egy fátyolt akarna kéri, hogy beburkolja és eltakarja előlünk; annyira fénylő és sugárzó az; ilyen hűen sikerült ebben az archan Isten hatalmas voltát visszaadni. Mások viszont nemcsak az isteni fény, hanem a harag kifejezését is észrevették a „Terribissimo Capitano” arcában; mintha Szinaj hegyéről éppen leszállóban, jobb kezében a törvénytáblákkal éppen meghalotta volna a nép énekét és fátát az aranyborjú körül, hű kísérője, Józua azonban így nyugtatgatná: Háborus lárma az a táborban! Ez a felpillantás, a dühös, felugrás előtti pillanat! Ez a pillanat pusztulást fog hozni! Vad rombolási vágyával még

Fordította: dr. Hamburgné Beeski Irén

szembeszáll és birkózik egyszeri hatalmas küldetésének tudata. Fejét csak egy kissé emeli fel, mintha a völgyben mulatozó népen kívül saját belsejét is figyelné, — s támaszt keresve markol szakkálkába.

Mindjárt akáltak olyanok, akik emlékeztek, hogy szár Reubenit is látták ebben a tartásban, amikor külön ült a mulatozóktól. Ha a szellemiséget sugárzó, de jól ápolt, telt Mózes-arc nem is hasonlított a szárhoz, annál inkább emlékeztetett rá ez a tartás és a bizonytalan, kereső tekintet.

Egyszerre mindenki tudta, hogy Reubeni volt akép modellja. Talán Dina árult volna el valamit, örvendő büszkeségében? A zsidók, férfiak és nők, amelynyire csak le tudták győzni a templommal szembeni idegenkedésüket, valósággal seregestől vándorolnak San Pietro templomához. „Nem baj, hiszen ugy sem egy emberi alához imádkoznak, hanem egy isteni alához”, jegyezte fel Giorgio Vasari, Michelangelo egyik növendéke, erőt véve csodálkozásán azon feljegyzések közé, melyeket korá művészei, elsősorban pedig mesterének életről vezetett.

Sok előkelő zsidó csak most vett bátorságot magának ahhoz, hogy Reubeniben valami rendkívülit lásson. A híres Michelangelo járt elől jó példával. Így tehát jól illett hozzájuk is, ha az érdemes idegent, félig tréfásan, felik komolyan „második Mózesnek” nevezték.

12.

„Ha egy merész lépést akar tenni, — most az ideje, vagy soha”.

A férfi, aki ezt mondta Reubeninek, gyakran csatlakozott hozzá várakozás közben a pápai irodában. Már idősebb polgár volt ez a florenci, aki egy rég lelett hivatalából származó „államtitkári” címzése mellé most még egy „kancellári” si biggyesztett, valóságban azonban nem volt egyéb, mint egy tetlen, csöppet sem népszerű író (történelemíró és tudós szindarabíró), aki a pápa megbízásából most fejezte be „Florence történetét”. Már jó ideje időzött Rómában, hogy átadhassa ennek a történetnek a kéziratát, mellékesen attól a reménytől vezetett, hogy hozzájut egy adódó feladathoz, vagy valami politikai állásocskát kaparinthat magának, mit minden erejével és idegével szeretett volna. Ebben azonban megakadályozták őt nyílt és titkos ellenségei, ép úgy, mint a szári. A pápa kegyesen fogadta őt; a kéréseit azonban nem intézte el. Mivel gyakran kellett ugyanazon helyre menniök, megismerkedtek egymással és órákhozát várakozván, együtt sétáltak fel-alá a Vatikán bejáratánál marványtükrös folyosón. A titkár odaköleszönte a szárnak néhány, egyelőre csak kézzel írott művét, egy többszörösen átdolgozott tanulmányt „De principatibus” és a vas-kosabb „Kisérletek Titus Livius hanyatlásának kezdetéről”. Reubeni a mű vizsgálásakor azt mondta: Most már értem, miért van Nicolo Machiavellinek — így hívták a titkár — olyan rossz hírneve és miért kerülük kortársai, holott a legnagyobb becsületességgel csak azt ajánlja nekik, amit a legjobb fejedelem és kormány anélkül is tudott és gyakorolt: a rosszat. Ezáltal azonban a titkár vétkezett egyik alaptétele ellen, az ellen ugyanis, hogy a fejedelemnek mindent el kell követnie azért, hogy jónak látszék, s teljesen mindegy hogy lényeg jó vagy rossz-e (és ez érvényes minden nyilvánosság előtt szereplő emberre, tehát az íróra is). „Őn, mester Nicolo, megteheti, hogy jó ember, írása által azonban esztelenül gonosz istenkáromlás és istentelenség hírébe keverte magát”. Ez után a beszélgetés után Machiavelli „mélyrehatóan” tartotta a szári és bizonyos biztelettel kezelte, már amelynyire ez összeegyeztethető volt az ő irónikus és elkeseredett természetével. Ez alkalommal amikor a merész lépést most

vagy soha tanácsot adta is, félig gyonylódott, csuf nevetéssel kísérve szavait, miáltal széles száját és lecsüngő alsóajkait széthúzta borotvált ábrázatában. Ez a zöldes-sápadt, melanchóliás arc a feltűnő és előreugró orr nélkül jelentéktelen, kifejezéselen lett volna; a római orr azonban bizarrá tette, olyan volt, mint Julius Cézár uralkodó fejének egy karikatúrája.

„Az gondolom, most kell hozzáfogni a dologhoz, amikor a gyilkossági kísérlet és a „Mózes”-dolog mindenkit megnyert az ön számára”.

Reubeni feldorult: „De hisz ez mind hazugság. Mindez tulzás. A mester egyetlen-egyszer látott engem, különben is minden eszes ember tudja, hogy a szobrot éveken át készítette a nagy pápa után, az ő sajátos, haragos módja szerint, akinek a sírját kell díszíteni vele”.

„Lehetséges!” De nem az a fontos, hogyan gondolkoznak az értelmesek. A csöcselék a sikerek és a hírek után indul. És az egész világ csöcselék”.

„Ezt nem hiszem. Tulsgósan megveti az embereket. Vannak jó emberek is és ezeknek is vannak sikereik”.

„Sohasem is tagadtam. Csak azt állítottam, hogy egy olyan ember, aki mindig jót akar cselekedni, tönkre kell menjen a sok rossz ember között, s így egy herceg, aki el akar érné valamit, — és ön ebben a helyzetben van — készen kell hogy álljon arra, hogy rosszat cselekedjék, illetve, hogy a jót gyakorolja, vagy elejtse, aszerint, ahogy a körülmények kívánják. Értieni kell a módját, hogy majd emberek, majd állatok legyünk. Erre gondoltak a régiak, amikor Chiron centauró nevezték ki hercegi nevelőnek, amely félig ember, félig állat volt”.

Reubeni egy lépést hátrált: „Az ön nézetét lefontja az a hidegvérűség, amelylyel mindezt elmondja. Mert ha mindezt igaz is, még sem lehet ilyen könnyedén elmondani és alkalmazni. Egy olyan embert, aki ezernyi izzó fájdalom között és félig eszméletlenül a kétségköl és mindig jobb akarata ellenére, mintegy összeszorított fogakkal merészkedik elkövetni a rosszat, mert nem tehet másképp, mert olyan helyzetben van, ahol Isten mindkét ösztönnel, a jó és rossz ösztönnel egyszerre kell szolgálni, — egy ilyen embert, ha nehezen is, de felmenteni lelkiismeretfurdalásai alól. Mivel szenvedett, mivel a gonosz, amellyel összefüggött, leginkább neki fáj. Talán így kell ennek lennie...”

„En sohasem arról beszélek, hogy milyennek kellene lennie a világnak” — szakitotta őt felbe Machiavelli pedáns szörszálhasogatással, — hanem arról, hogy milyen. Azokhoz a tapasztalatokhoz tartom magamat, melyeket évtizedek óta tanulmányozok a történelemből, a rögmúlt időkbeli és mindabból, amit én tapasztaltam. Sohasem a fantáziából. Sokan foglalkoznak olyan közársasággal és fejedelemséggel, amelyet saját fejükből vettek. En ellenben, pl. amikor Lucában voltam, adatokat gyűjtöttem a város egykori uralkodójáról, Castruccio Castracanirol. Ezekből az adatokból és a történetek valódi menetéből okultam én, nem pedig filozófiai rendszerekből. Ennek a férfinak egyetlen szava többet mond nekem, mint Dante gyönyörű beszédei, melyekkel egy elkövetkező bekezdésem akar körvonalazni. Ennek a Castracaniának egyik mondanása: „Isten az erőseket szereti, mert, amint látszik, a gyengéket mindig az erők büntetik”.

A szári aggodva nézett rá: „Ez az épen, ön szíve mélyén szereti ezeket a gonosz ösztönöket, amelyeket ön a „virtu” szóval koszoruz meg. En azonban utálok őket. Virtu — ez a hősi-bűnös tevékenység csak szükség esetén jöhet számításba”.

„De az élet ilyen, az élet!” Erősítette oly buzdón Machiavelli, mintha az élete forgott volna kockán.

[Folyt. köv.]

Hirdessen az Uj Keletben